

Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta

Katedra křesťanské sociální práce

Sociální a humanitární práce

Klára Kadavá

**Jesuit Refugee Service na Maltě v orientaci
na pomoc migrantům v detenčních centrech**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Prof. Pavel Ambros, Th. D.

2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci zpracovala samostatně na základě použitých pramenů a literatury uvedených v seznamu bibliografie.

V Olomouci dne 7. 5. 2010

Poděkování

Zde bych chtěla poděkovat vedoucímu práce Prof. Pavlu Ambrovi, Th.D. za cenné rady a doporučení a sociální pracovníci Jesuit Refugee Service Malta Kristině Zammit za poskytnuté materiály.

Obsah

Úvod.....	5
1 Současné tendence migrace na Maltě.....	7
1.1 Migrace jako sociální problém.....	11
1.2 Migrace pohledem katolické církve	13
1.3 Specifika migrace na ostrovní Maltě.....	15
2 Jesuit Refugee Service	18
2.1 Historie Jesuit Refugee Service	20
2.1.1 Jezuitské charisma služby nejchudším v osobnosti otce Pedra Arrupeho	22
2.1.2 Důvody vedoucí k založení Jesuit Refugee Service.....	24
2.2 Směrnice Jesuit Refugee Service	25
2.2.1 Metody a strategie Jesuit Refugee Service.....	26
2.2.2 Spolupráce a spoluúčast	26
2.3 Jesuit Refugee Service Malta	27
3 Právní, sociální a pastorační práce Jesuit Refugee Service Malta v detenčních centrech.....	29
3.1 Detenční centra na Maltě	30
3.1.1 Subjekty detencí	31
3.1.2 Podmínky v detencích	33
3.2 Radikální angažovanost Jesuit Refugee Service v detenčních centrech jako služba nejubožejším	34
3.2.1 Práce s migranty bez dokumentů.....	35
3.2.1.1 Právní pomoc	35
3.2.1.2 Pastorační péče	37
3.2.1.3 Další činnost Jesuit Refugee Service Malta.....	37
Závěr.....	40
Bibliografie	42
Seznam zkratk	49

ÚVOD

Motivem pro sepsání této práce byla má studijní praxe na Maltě, kde jsem měla možnost osobně se seznámit s činností Jesuit Refugee Service Malta (dále jen JRS Malta). V období od února do května 2009 jsem denně docházela do jejich kanceláře, měla možnost sledovat vyčerpávající práci a nezměrné úsilí, které tato organizace při pomoci migrantům vynakládá, ale také plody jejich práce. Oslovila mě odvaha i nasazení, s jakým v nelehkých podmínkách detenčních center působí. Jejich pomoc zde ovšem nekončí, pokračuje i po propuštění žadatelů o azyl. Práce JRS Malta patří ke klíčovým v pomoci cílové skupině migrantů bez dokumentů na Maltě.

Při psaní této práce se věnuji studiu veřejně přístupných zdrojů, které z velké části představují materiály vydávané Jesuit Refugee Service (dále pouze JRS), Jesuit Refugee Service Europe (dále JRS Europe) a také JRS Malta, dále pak poznatkům získaným praxí a pozorováním. Cílem práce je analyzovat pomoc, kterou JRS Malta poskytuje migrantům v detenčních centrech. Tato činnost je v maltském kontextu ojedinělou, protože služby v detenčních centrech zajišťuje pouze vláda prostřednictvím detenční služby, tvořené členy bezpečnostní agentury a vojáky. Pomoc poskytovaná vládou je redukována pouze na zajištění potravin, základních hygienických potřeb a nejnnutnější lékařské péče. Přístup nestátních neziskových organizací je omezen a tak jedinou organizací působící pravidelně v detencích je JRS Malta. Služby, které poskytují, jsou nejen sociálního a právního charakteru, ale zaměřují se i na duchovní potřeby uvězněných osob.

Metodou používanou v práci je systematické pozorování, které jsem při své praxi mohla provádět, dále analýza činnosti a konečná analýza textů a metod práce. Všimla jsem si historického a sociálního kontextu geneze růstu pomoci. Zdroje v anglickém jazyce jsou uváděny podle mého vlastního překladu.

První kapitola představí současné tendence migrace na ostrově Malta. Věnuje se trendům, které jsou pro soudobou migraci typické a charakterizují ji. Protože je migrace fenoménem dnešní doby, ani katolická církev tento problém nepřehlíží a zaujímá k němu své stanovisko. Jelikož je organizace JRS úzce spjata

s římskokatolickou církví, jejich činnost reflektuje její učení. První kapitolu pak uzavírají specifika, kterými se migrace na Maltě vyznačuje.

Druhá kapitola bude věnována představení celosvětově působící organizace JRS, dotkne se důvodů, které vedly k jejímu založení a také osoby jejího zakladatele, 28. generálního představeného Tovaryšstva Ježíšova, Otce Pedra Arrupeho. Závěr kapitoly bude zaměřen na přiblížení struktury samotné JRS Malta.

V poslední kapitole se zaměřím na analýzu významu pomoci, kterou na ostrově Malta v práci s migranty JRS Malta poskytují a to v oblasti právní a sociální pomoci, a také pastorační péče. Představím pracovní prostředí, jímž jsou detenční centra, ve kterých jsou jejich klienti drženi.

Činnost JRS Malta nezůstala bez povšimnutí jiných mezinárodních organizací a tak byla roku 2007 pracovnice JRS Malta, doktorka práv Katrine Camilleri, oceněna Nansenovou cenou, která je udělována Vysokým komisariátem Organizace spojených národů pro uprchlíky (dále UNHCR) za výjimečnou angažovanost v záležitostech, týkajících se uprchlíků a za význačné přispění prostřednictvím JRS Malta k pomoci a ochraně práv této cílové skupiny.

Doufám, že předložená práce se může stát inspirací pro činnost některých církevních institucí i v České republice. Výjimečné je spojení sociální, právní pomoci s péčí o duchovní život. Třebaže církevní organizace v České republice, mezi jejichž cílové skupiny migranti patří, pastorační péči nabízí, děje se tak v omezené míře.

1 SOUČASNÉ TENDENCE MIGRACE NA MALTĚ

Tato kapitola bude věnována vymezení základních pojmů, které jsou s fenoménem migrace spjaty, obecných trendů v migraci, které se týkají ostrovní Malty a vymezení termínu uprchlík. Bude nastíněna aktuální migrační situace na Maltě. V druhé části bude představen pohled katolické církve na migraci a na samotné migrující osoby. V závěru kapitoly budou uvedena specifika, kterými se maltský ostrov vyznačuje.

Bohumil Geist uvádí v Sociologickém slovníku několik rozlišení migrace. Forma migrace může být mezinárodní či interní. Mezinárodní, zvaná též externí, může mít podobu emigrace či imigrace, dále pak může být ve formě interkontinentální či intrakontinentální. Interní migrace představuje pohyb osob v rámci domovského státu.¹

Na osoby působí push faktory, které je nutí k odchodu ze země. Může jimi být nejistá politická situace, přírodní katastrofy, ekonomická nestabilita země. Naproti nim stojí pull faktory, které migrující osoby motivují k odchodu z domovské země. Těmi může být politická a ekonomická stabilita, dodržování lidských práv, trh práce či příležitost ke vzdělání.²

Na celém světě existují dlouholeté modely migrace, objevující se nyní v nových podobách, přičemž příliv migrantů je odpovědí na ekonomické změny, politické boje a násilné konflikty. Přesto je možné označit určité obecné tendence, které hrají významnou roli.³

Za první z nich lze podle Castlese a Millera označit globalizaci migrace. Kriticky ovlivněno migračními pohyby je v současnosti stále více států. Kromě toho vzrůstá také rozmanitost států původu migrujících osob – většina přijímacích zemí se proto potýká

¹ Srov. GEIST, B., *Sociologický slovník*, Praha: VICTORIA PUBLISHING, a.s., 1992, s. 224 - 225.

² Srov. RENTHMANN, A. P., *Etnické menšiny*. In MARTINEK, M., *Praktická teologie pro sociální pracovníky*, JABOK – Vyšší odborná škola sociálně pedagogická a teologická, 2008, s. 155.

³ Srov. CASTLES, S. a MILLER, M. J., *The Age of Migration*. 3. vyd., New York: Palgrave Macmillan, 2003, s. 7.

s velmi širokým spektrem ekonomického, sociálního a kulturního zázemí jednotlivých aktérů migrační politiky.⁴

Dalším jevem je zrychlení migrace. V současné době nabývá na síle mezinárodní pohyb osob ve všech nárazníkových zemích. Tento nárůst migrantů zvyšuje aktuálnost a nutnost změn vládní politiky přijímacích zemí. Nicméně, jak ukazuje pokles uprchlictví obecně od roku 1993, mezinárodní migrace není nekončícím procesem. Vládní politika může předcházet či zmírňovat mezinárodní migraci, jedním z nástrojů zde může být například repatriace^{5,6}

Dalším fenoménem se stává rozlišování migrace. To je stále těžší, protože pro většinu zemí neexistuje pouze jeden druh přistěhovalectví, jakým je například pracovní migrace, uprchlictví či migrace za účelem získání trvalého pobytu, ale vyskytuje se zde souběžně celá škála typů. Příznačné je, že migrační řetězec, který začíná jedním typem pohybu, ve valné většině případů pokračuje ve formě další, přes (v mnoha případech, ale právě kvůli) vládní snahy o zastavení či alespoň kontrolu tohoto pohybu. Tato diferenciací představuje jednu z hlavních překážek pro zavádění národních i mezinárodních opatření.⁷

Také feminizace se stává obecným trendem, pro migraci příznačným. Ženy hrají významnou roli ve všech regionech a ve velké většině, ačkoliv ne ve všech, druhů migrace. V minulosti byla pracovní migrace, a také jiné pohyby uprchlíků, mužskou dominantou, zatímco žen se týkala z velké většiny pouze migrace za účelem sloučení rodiny. Od roku 1960 se situace změnila a žen se pracovní migrace významně dotýká. *Ženy bývají často najímány jako nekvalifikované dělnice či pomocnice v domácnosti a jsou zaměstnávány tajně, nezřídka bez nejzákladnějších lidských a občanských práv, pokud se dokonce nestanou obětmi smutného fenoménu známého jako „obchod s lidmi“, jehož nejsou nyní ušetřeny ani děti. To je nový druh otroctví.*⁸ Ženy jsou přítomny v sektorech, kde je jejich práce hodnocena velmi nízkými mzdami. Pracovní migranti jsou zvláště zranitelní, ale ženy mezi nimi patří do skupiny ještě více

⁴ Srov. CASTLES, S. a MILLER, M. J., *The Age of Migration*, s. 7.

⁵ Repatriace je umožněným nebo nuceným navrácením osoby zpět do země jejího původu.

⁶ Srov. CASTLES, S., a MILLER, M. J., *The Age of Migration*, s. 8.

⁷ Srov. tamtéž, s. 8 a 9.

⁸ PAPEŽSKÁ RADA PRO PASTORACI MIGRANTŮ A LIDÍ NA CESTÁCH, *Instrukce Erga Migrantes Caritas Christi. O Kristově lásce k migrantům*, Praha: Česká biskupská konference, 2006, s. 8.

ohrožené.⁹ Proměnná pohlaví byla vždy významnou v dějinách migrace, avšak uvědomování si specifčnosti žen vzrostlo až v současné době.¹⁰

Posledním jevem, který by neměl zůstat opomenut je rostoucí politizace migrace. Vnitrostátní politické nazírání, regionální politika a také národní bezpečnostní politiky států po celém světě jsou stále více ovlivňovány fenoménem mezinárodní migrace.¹¹

Oproti výše zmíněným trendům – globalizace, zrychlení, rozlišování, feminizace a politizace migrace – uvádí Collinson obecné trendy migrace tři. Globalizace i zrychlení v podstatě odpovídají jevům naznačeným Castlesem a Millerem. Třetím je regionalizace. Týká se států z hlediska zdrojů a cílů cest. Konkrétní země původu mají tendenci dominovat v přílivu osob do konkrétní přijímací země.¹²

Migrace může být rozlišena i z hlediska časového. Může být časově omezená či trvalá. Časově omezená představuje přechod osob do jiné země na dobu delší než měsíc. Tato lhůta ale nepřekračuje jeden rok a není za účelem trvalého usazení se v cílové zemi, ve většině případů se jedná o migraci za účelem zaměstnání. Za migrující osoby tedy nejsou považováni turisté, studenti, obchodníci či bezdomovci. Trvalá migrace se vyznačuje délkou trvání přesahující jeden rok a podle pojetí Beijera se vztahuje na ty osob, které se chtějí v jiné zemi usadit¹³.¹⁴ Oproti tomu Drbohlav chápe migraci jako *pohyb osob přes státní hranice a jejich pobyt na území cizího státu po delší dobu, orientačně v délce nejméně tří měsíců*¹⁵.

Po vysvětlení pojetí termínu migrace se práce zaměří na pojetí samotné migrující osoby. Obecná definice označení uprchlík se nachází v Úmluvě o právním postavení uprchlíků, která byla přijata zmocněnci Organizace spojených národů (dále OSN) 28. července 1951. V platnost vstoupila 21. dubna 1954.¹⁶

⁹ Srov. BENEDIKT XVI., *Poselství Svatého otce Benedikta XVI. k XCII. Světovému dni migrantů a uprchlíků* [online]. Zveřejněno 2006-06-12. Praha: Česká biskupská konference, 2006 [cit. 2009-12-28]. Dostupné na WWW: <<http://tisk.cirkev.cz/res/data/004/000549.pdf?seek=1151419401>>, s. 2.

¹⁰ Srov. CASTLES, S. a MILLER, M. J., *The Age of Migration*, s. 9.

¹¹ Srov. tamtéž, s. 9.

¹² Srov. COLLINSON, S., *Europe and International Migration*. In EDGAR, B., DOHERTY, J. a MEERT, H., *Immigration and Homelessness in Europe*, Bristol: The Policy Press, 2004, s. 3.

¹³ BEIJER, G., *Wanderungen*. In BERNSDORF, W., *Wörterbuch* citováno podle GEIST, B., *Sociologický slovník*, s. 225.

¹⁴ Srov. GEIST, B., *Sociologický slovník*, s. 225.

¹⁵ DRBOHLAV, D., *Nelegální ekonomické aktivity migrantů. Česko v evropském kontextu*, Praha: Karolinum, 2008, s. 22.

¹⁶ Srov. UNHCR, *Příručka k postupům pro určování právního postavení uprchlíků a vybraná doporučení UNHCR z oblasti mezinárodní ochrany*. [místo vydání neuvedeno]: Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky, 2006, s. 4.

Pojem „uprchlík“ se vztahuje na kteroukoliv osobu, jež se nachází mimo svou vlast a má oprávněné obavy před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů, je neschopna přijmout, nebo vzhledem ke shora uvedeným obavám, odmítá ochranu své vlasti, totéž platí pro osobu bez státní příslušnosti nacházející se mimo zemi svého dosavadního pobytu následkem shora zmíněných událostí, která vzhledem ke shora uvedeným obavám se tam nechce nebo nemůže vrátit.¹⁷

Dále právní postavení uprchlíků vymezuje Protokol, který byl projednán Valným shromážděním OSN 31. ledna 1967 a v platnost vstoupil 4. října téhož roku.¹⁸ Uprchlík smí využívat práva bezpečného azylu. Jedná se nejen o fyzické bezpečí, ale také o fakt, že uprchlíkovi jsou garantována veškerá základní občanská, hospodářská a sociální práva.¹⁹

Petra Tomášková uvádí, že uprchlíkem je osoba, jejíž status je upraven nejen mezinárodním právem veřejným, ale také vnitrostátním, a pohybuje se na rozhraní kategorií občan a cizinec. Nemá práva a povinnosti shodná s těmi, kterými disponují občané státu, ale přesto je jeho pozice silnější než status cizince.²⁰

Günterová zmiňuje označení uprchlík de facto, u kterého je zjevné, že byl nucen svůj domov opustit, ale nevyhovuje z nějakého důvodu definici dané Ženevskou konvencí. Jedná se především o osoby, které jsou oběťmi vojenských konfliktů či přírodních katastrof. V cílové zemi je potom jejich status řešen udělením tzv. dočasné ochrany. Další možností pro udělení tohoto typu ochrany je, že s ohledem na množství žádostí o azyl skupiny osob, je volen tento způsob s přihlédnutím k faktu, že po odstranění či zmírnění faktorů, které k odchodu vedly, se osoby vrátí zpět do své domovské země. Žadatele o azyl představují ty osoby, které podají oficiální žádost o udělení azylu.²¹

¹⁷ MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ, *Sdělení ministerstva zahraničních věcí č. 208/1993 Sb., O Úmluvě o právním postavení uprchlíků* [online]. Poslední aktualizace 2005-09-30. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí, 2005 [cit. 2009-12-17]. Dostupné na WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/azyl/azyl/208_93.pdf>, čl. 1.

¹⁸ Srov. UNHCR, *Příručka k postupům pro určování právního postavení uprchlíků a vybraná doporučení UNHCR z oblasti mezinárodní ochrany*, s. 6.

¹⁹ Srov. UNHCR, *Ochrana uprchlíků: Otázky a odpovědi*. [místo vydání neuvedeno, vydavatel neuveden], 2002, s. 2.

²⁰ Srov. TOMÁŠKOVÁ, P., *Právní rámec problematiky migrantů a menšin*. In ŠIŠKOVÁ, T. (ed.), *Menšiny a migranti v České republice. My a oni v multikulturní společnosti 21. století*, Praha: Portál, 2001, s. 32.

²¹ Srov. GÜNTEROVÁ, T., *Sociální práce s uprchlíky*. In MATOUŠEK, O. a kol., *Sociální práce v praxi. Specifika různých cílových skupin*, Praha: Portál, 2005, s. 331 a 332.

V kontextu Malty, na kterou se práce zaměřuje, je podle zprávy Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky zaznamenáno, že 44 zemí sledovaných v této studii, mezi lety 2005 a 2009, v průměru druhý nejvyšší počet žadatelů o azyl vzhledem k počtu obyvatel, a to 22 žadatelů na 1000 obyvatel.²²

Vývoj žádostí o azyl v letech 2004 až 2008 byl následující. Žádostí podaných během roku 2008 bylo 2 607, roku 2007 jich bylo 1 379, roku 2006 1 272, v roce 2005 to bylo 1 170 žádostí o azyl a roku 2004 bylo podaných žádostí o azyl na Maltě přibližně 1 000. Mezi země, ze kterých pochází největší množství žadatelů, patří Somálsko, Pobřeží slonoviny, Nigérie, Etiopie a Togo.²³

Situaci na ostrovní Maltě lze ilustrovat tvrzením Castlese a Millera. Ti tvrdí, že strategií Evropské unie je snížení pohybů obyvatel směrem z Afriky do Evropské unie. Tunisko, Alžírsko a Maroko se ocitly pod tlakem ke spolupráci. Alžírsko se zavázalo zesílit hraniční kontroly podél dlouhých a snadno propustných hranic s Libyí a Nigerem. Migranti ze subsaharské Afriky cestují skrze Niger do Libye, a hledají cestu, jak přejít přes Alžír a Maroko do Evropy. Další pokračují do Evropy z Libye. Tyto snahy ovšem vyústily v mnoho úmrtí, když afričtí migranti zemřeli na rozlehlé poušti či v případech, kdy lidé prchají ze severní a subsaharské Afriky a ztratí svůj život na moři při pokusu dosáhnout Evropy.²⁴

1.1 Migrace jako sociální problém

Tato podkapitola si klade za cíl představit problémy, které jsou s migrací spojeny a jež ovlivňují migrující osoby. Patří mezi ně posttraumatický stresový syndrom a další psychické i zdravotní obtíže.

²² Srov. UNHCR, *Asylum Levels and Trends in Industrialized Countries 2009. Statistical overview of asylum applications lodged in Europe and selected non-European countries* [online]. Zveřejněno 2010-03-23. Brussels: UNHCR, 2010 [cit. 2010-03-29]. Dostupné na WWW: <<http://www.unhcr.org/4ba7341a9.pdf>>, s. 8.

²³ Srov. JESUIT REFUGEE SERVICE EUROPE, *Annual Report 2008* [online]. Zveřejněno 2009-04-17. Brussels: Jesuit Refugee Service Europe, 2009 [cit. 2010-04-03]. Dostupné na WWW: <http://www.jrseurope.org/publications/AR_final_edited.pdf>, s. 23.

²⁴ Srov. CASTLES, S. a MILLER, M. J., *The Age of Migration*, s. 125.

Je nutné mít na zřeteli posttraumatický stresový syndrom.²⁵ Jedná se o stav úzkosti, deprese a psychologické otupělosti, která následuje po vystavení se vážnému nervovému otřesu.²⁶ Miriam Potocky-Tripodi uvádí příklady stresových faktorů, které na migranty při odchodu z domovské země působí. Patří mezi ně opuštění rodinného zázemí, přátel, majetku, zakoušení diskriminace, věznění, násilí, mučení či úmrtí rodinných příslušníků. Dále pak strastiplná cesta pěšky, čelíce hladovění, dehydrataci, podchlazení a dalším zdravotním obtížím. Následuje – li poté cesta po moři, objevuje se nebezpečí plynoucí z neadekvátního stavu lodí a jejich přetížení. Potopení lodí, utonutí, nemoci či smrt v důsledku dlouhému vystavení se slunečním paprskům, to vše jsou faktory, kterým v mnoha případech musí uprchlíci čelit.²⁷

Další zátěžemi, se kterými se imigrant musí vyrovnávat, jsou nenaplněné potřeby, nutnost adaptace na nové, často i kulturně zcela odlišné, prostředí. Vyrovnání se se ztrátami, které s sebou odchod z domovské země přináší, jakými jsou ztráty sociálních vazeb a ohrožení identity. Proto jsou možné bázlivé či úzkostné reakce či noční můry.²⁸

Do skupiny osob mezi uprchlíky nejvíce ohrožených patří děti a mladiství bez doprovodu, ženy, senioři, osoby s mentálním či fyzickým postižením, oběti násilí. Některé přístupy ovšem tvrdí, že nelze určovat, která skupina je více zranitelná. To by si měl určit samotný klient.²⁹ Podle Rádce JRS Malta, určeného pro imigranty v detencích, je zranitelnost ovlivněna aspekty jako jsou věk či psychický stav. Jako příklad uvádí děti, bez ohledu na to, zda jsou v doprovodu dospělé osoby, která je zodpovědná za jejich blaho, či nikoliv. Dále pak starší osoby, osoby s některou z forem postižením, těhotné ženy a lidé trpící vážnými onemocněními.³⁰

Úkolem sociální práce a také jiných církevních aktivit je s ohledem na sociologické poznatky, které poukazují na fakt, že zejména první generace

²⁵ Srov. DAREK, R. a MARTÍNKOVÁ, H., *Typologie klientů*, s. 139 – 146. In VAŠTATKOVÁ, J. a HOFERKOVÁ, S. (eds.). *Příručka sociálního pracovníka*, Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008, s. 145.

²⁶ Srov. BLÁHA, J. a ŠEMBEROVÁ, J., *Anglický výkladový slovník vybraných odborných termínů z psychologie, sociologie, etiky a sociální práce*, Praha: TRITON, 2004, s. 140.

²⁷ Srov. POTOCKY-TRIPODI, M., *Best Practices for Social Work with Refugees and Immigrants*, New York: Columbia University Press, 2002, s. 17 – 19.

²⁸ Srov. DAREK, R. a MARTÍNKOVÁ, H., *Typologie klientů*. In VAŠTATKOVÁ, J. a HOFERKOVÁ, S. (eds.). *Příručka sociálního pracovníka*, s. 145.

²⁹ Srov. GÜNTEROVÁ, T., *Sociální práce s uprchlíky*. In MATOUŠEK, O. a kol., *Sociální práce v praxi. Specifika různých cílových skupin*, s. 333.

³⁰ Srov. JRS MALTA, *Asylum in Malta: What You Should Know About Asylum. Guide to the Asylum Procedure for Immigrants In Detention* [online]. Zveřejněno 2007-02-23. [cit. 2009-12-07]. Dostupné na WWW: <http://www.jrsmalta.org/Guide_Book_EN.pdf>, s. 26.

přistěhovalců má tendence primárně se sdružovat se svou vlastní etnickou skupinou, aby setkávání se majoritní populací s migranty probíhalo konstruktivně.³¹

1.2 Migrace pohledem katolické církve

Tato kapitola je převzata z mé absolventské práce s názvem Srovnání činnosti církevních organizací v oblasti pomoci migrantům Česká republika - Malta, vychází z kapitoly Motivace církve pro pomoc migrantům.³²

Všichni migranti jsou nositeli základních lidských práv, která jsou nezczitelná a musí být respektována.³³ Papež Benedikt XVI. k příležitosti Světového dne migrantů a uprchlíků zdůraznil nutnost porozumění a pomoci, kterou by církve měla poskytovat lidem žijícím v emigraci. Upozorňuje na důležitost neopomíjení problémů s migrací spojených, které jsou jak společenské, ekonomické, politické, kulturní, tak i náboženské.³⁴

Péče o migranty je dílem soucitu Ježíše Krista, milosrdného Samaritána, který Duch Svätý podněcuje v srdcích lidí kdekoli na světě, a to i vně církevních struktur. Od počátku se úkol, který Pán svěřil církvi, tedy šířit evangelium, pojí s dějinami emigrace křesťanů.³⁵

Současný fenomén migrace vyžaduje od věřících solidaritu a s tímto jde ruku v ruce také hlubší poznání hodnot, sdílených s dalšími náboženskými či laickými skupinami. Vzájemné poznání a porozumění se jeví jako nezbytné pro harmonickou koexistenci. Duch tolerance, velký politický, kulturní i náboženský výdobytek, a úcta k identitě druhého, to jsou témata, o kterých mají křesťané svědčit a praktikovat je. Akceptace, poskytnutí záštity, podpora a upřímná láska ke každé osobě, respekt

³¹ Srov. MARTINEK, M. a kol., *Praktická teologie pro sociální pracovníky*, s. 159.

³² KADAVÁ, K., *Srovnání činnosti církevních organizací v oblasti pomoci migrantům Česká republika – Malta*, předloženo 30. 4. 2010.

³³ Srov. PAPEŽSKÁ RADA PRO PASTORACI MIGRANTŮ A LIDÍ NA CESTÁCH, *Instrukce Erga Migrantes Caritas Christi. O Kristově lásce k migrantům*, Praha: Česká biskupská konference, 2006, s. 6.

³⁴ Srov. BENEDIKT XVI., *Poselství papeže Benedikta XVI. k XCVI. Světovému dni migrantů a uprchlíků* [online]. Zveřejněno 2009-12-21. Praha: Česká biskupská konference, 2009. [cit. 2009-12-28]. Dostupné na WWW: <<http://tisk.cirkev.cz/res/data/068/007582.pdf?seek=1261402818>>, s. 1.

³⁵ Srov. PAPEŽSKÁ RADA PRO PASTORACI MIGRANTŮ A LIDÍ NA CESTÁCH, *Instrukce Erga Migrantes Caritas Christi. O Kristově lásce k migrantům*, s. 6.

k jejímu vyznání a kulturním zvyklostem, jsou nezbytným projevem vztahu křesťanů k migrantům.³⁶

Solidárnost a pohostinnost s cizinci, kteří jsou nuceni žít daleko od svého domova je cestou, jak hlásat evangelium solidarity. Toto ostatně ukazuje církev, když přijímá migranty a usiluje o to, aby byla jejich práva dodržována prostřednictvím výzev hlavám států i mezinárodním institucím k ochraně práv migrantů.³⁷

Podle papežské rady pro pastorační migrantů a lidí na cestách je migrace obrazem k biblickým událostem, kdy se formují etapy obtížných cest společnosti k vytvoření společenství bez diskriminací a hranic.³⁸ Migranti jsou pro církev obrazem Ježíše Krista a stále připomínají jeho slova: „Byl jsem na cestě, a ujali jste se mě“ (Mt 25,35). *Jejich životní osudy jsou výzvou pro víru a lásku věřících, kteří jsou tak povzbuzováni k uzdravování zla pramenícího z migrací a k objevování plánu, jenž v nich Bůh uskutečňuje, i kdyby byly zapříčiněny zřejmými nespravedlnostmi.*³⁹ Na cizince tak křesťané hledí jako na tvář samotného Krista, který byl narozen v Betlémě a stejně jako migranti byl nucen odejít a to do Egypta. Narodil se mimo domov a měl původ v zemi mimo svou vlast (srov. Lk 2,4-7), přebýval mezi námi (srov. Jan 1,11.14) a strávil svůj veřejný život na cestách, když procházel „městy a vesnicemi“ (srov. Lk 13,22; Mt 9,35).⁴⁰ *Stejně tak i příklad Ježíšovy Matky můžeme považovat za obraz migrující ženy.*⁴¹ Lidová zbožnost tedy oprávněně uctívá Marii jako Matku putující.⁴²

Dnešní fenomén migrace považuje Papežská rada pro pastorační migrantů a lidí na cestách za důležité znamení doby, za výzvu, kterou má církev nacházet, uchopit a použít ke zvěstování evangelia pokoje a sjednocení lidstva.⁴³

Migrace je motivační pro církev i v jednotlivých farnostech, kde otevírá prostor pro pastorační. Působení duchovních v oblasti migrace není novou aktivitou církve, již

³⁶ Srov. PAPEŽSKÁ RADA PRO PASTORACI MIGRANTŮ A LIDÍ NA CESTÁCH, *Instrukce Erga Migrantes Caritas Christi. O Kristově lásce k migrantům*, s. 10 a 22.

³⁷ Srov. BENEDIKT XVI., *Poselství papeže Benedikta XVI. k XCVI. Světovému dni migrantů a uprchlíků* [online]. Zveřejněno 2009-12-21. Praha: Česká biskupská konference, 2009. [cit. 2009-12-28]. Dostupné na WWW: <<http://tisk.cirkev.cz/res/data/068/007582.pdf?seek=1261402818>>, s. 2.

³⁸ Srov. PAPEŽSKÁ RADA PRO PASTORACI MIGRANTŮ A LIDÍ NA CESTÁCH, *Instrukce Erga Migrantes Caritas Christi. O Kristově lásce k migrantům*, s. 13.

³⁹ Tamtéž, s. 13.

⁴⁰ Srov. tamtéž, s. 15.

⁴¹ JAN PAVEL II., *Encyklika o blahoslavené Panně Marii v životě putující církve. Redemptoris Mater*, 1995 citováno podle PAPEŽSKÁ RADA PRO PASTORACI MIGRANTŮ A LIDÍ NA CESTÁCH, *Instrukce Erga Migrantes Caritas Christi. O Kristově lásce k migrantům*, s. 15.

⁴² Srov. PAPEŽSKÁ RADA PRO PASTORACI MIGRANTŮ A LIDÍ NA CESTÁCH, *Instrukce Erga Migrantes Caritas Christi. O Kristově lásce k migrantům*, s. 15.

⁴³ Srov. PAPEŽSKÁ RADA PRO PASTORACI MIGRANTŮ A LIDÍ NA CESTÁCH, *Instrukce Erga Migrantes Caritas Christi. O Kristově lásce k migrantům*, s. 14.

v minulosti duchovní doprovázeli kolonizující skupiny, aby jejich pastorační péče nebyla zastavena. Od poloviny 19. století byly péči o migrující osoby pověřeny řeholní kongregace. V současnosti je pozornost směřována i k osobě doprovázejícího. Pro osoby, které se věnují této službě je doporučována zvláštní jazyková, kulturní i pastorační příprava.⁴⁴

Respekt, přijetí, hájení zájmů a opravdová láska, jsou pro pastorační péči o migranty nezbytné. I přes značné rozdíly kultur a hodnot přijímacích zemí a přichozích migrantů by měly být obě strany otevřené k vzájemnému obohacení a přijímání nových podnětů. Přijetí, ale nesmí být v takové míře, aby došlo k popření vlastních pozitivních znaků.⁴⁵

Jen stěží se lze při setkávání rozdílných kultur vyhnout konfliktům identity. Tyto konflikty ovšem nemusí mít nutně pouze negativní charakter. Mnohdy dávají uprchlíkovi i občanovi přijímací země lépe pocítit, kdo opravdu je, zprostředkují mu uvědomění si hodnot, které jsou pro něj osobně významné.⁴⁶

Papež Jan Pavel II. kladl důraz na vzájemné poznání, kdy za pomoci otevřenosti přijímáme úhel pohledu druhé osoby. Ze strany uprchlíka jsou požadovány jisté kroky, vedoucí k lepšímu začlenění do majoritní společnosti. Jedná se o ovládnutí národního jazyka přijímací země, seznámení se a respektování místních zákonů.⁴⁷

1.3 Specifika migrace na ostrovní Maltě

Důležitou zmínkou je specifická zeměpisná poloha Malty a také fakt, že tento ostrov slouží jako tranzitní bod pro migrační proudy z Afriky do Evropy. Malta leží podél přírodní migrační cesty z jihu (Afrika, Střední východ) do Evropy: 290 km východně z Tuniska a ze severní části Libye a pouhých 93 km od jižní Sicílie. Toto je vysvětlením vln značného množství cizinců, kteří se objevují na Maltě od konce roku 1980. Není bez zajímavosti, že převážná většina těchto migrantů uvedla, že Malta

⁴⁴ Srov. PAPEŽSKÁ RADA PRO PASTORACI MIGRANTŮ A LIDÍ NA CESTÁCH, *Instrukce Erga Migrantes Caritas Christi. O Kristově lásce k migrantům*, s. 17.

⁴⁵ Srov. tamtéž, s. 22 a 27.

⁴⁶ Srov. JAN PAVEL II, *Poselství Svatého otce Jana Pavla II. k světovému dni uprchlíků 2005* [online], Zveřejněno 2006-06-20. Praha: Česká biskupská konference, 2006 [cit. 2010-01-21]. Dostupné na WWW: <<http://tisk.cirkev.cz/res/data/004/000479.pdf>>, s. 2.

⁴⁷ Srov. tamtéž, s. 2.

nebyla jejich cílovou zemí a že se zde ocitli náhodou (jejich lodě se převrhly ve Středozemním moři či coby oběti obchodu s lidmi, byli zanecháni převaděči na pobřeží) nebo úmyslně s cílem najít cestu k evropskému pobřeží.⁴⁸

Vzhledem ke své geografické poloze a rozsahu svých výsostných vod⁴⁹, je Malta často zapojena do záchranných operací, jejichž výsledkem je záchrana mnoha životů lidí, snažících se dostat se po Středozemním moři do Evropy. Maltská vláda zopakovala svůj závazek k záchranným operacím ve svých vodách. Zdůraznili ale také, že přestože se jim prozatím daří dodržovat své závazky poskytování pomoci lidem ohroženým na moři, nemůže být očekáváno, že převezmou zodpovědnost i za záchranné operace mimo výsostné vody země. Znovu tak upozornili na nutnost sdílené odpovědnosti mezi státy Evropské Unie pro takovéto operace.⁵⁰

Podle zprávy ECRI v důsledku migračních toků z Libye do Evropy přistane každým rokem u maltských břehů počet migrantů bez dokumentů, odpovídající přibližně 0,5 % celkové populace. V reakci na tento fenomén zavedla maltská vláda opatření systematického uvěznění všech migrantů, což zanechalo negativní následky nejen na respektování jejich práv, ale také v nahlížení na tyto lidi coby delikventy a zvyšuje tak rasistické ladění a xenofobii ve společnosti.⁵¹

Kromě geografické specifičnosti je důležité zmínit i silnou náboženskou základnu, která je na Maltě přítomna. Údaje, zveřejněné Svatým stolcem, ukazují, že ze 443 000 maltských obyvatel, se 418 000 přihlásilo ke katolické církvi, což v přepočtu na procenta znamená 94,4 %.⁵² Údaje poskytované Central Intelligence Agency dokonce uvádí 98 % obyvatel.⁵³

⁴⁸ Srov. INTERNATIONAL FEDERATION FOR HUMAN RIGHTS, *Report International Fact-Finding Mission Locking up foreigners, deterring refugees: controlling migratory flows in Malta* [online]. Zveřejněno 2004-09-22. Paris: International Federation for Human Rights, 2004 [cit. 2010-02-15]. Dostupné na WWW: <<http://www.fidh.org/IMG/pdf/mt403a.pdf>>, s. 5.

⁴⁹ Výsostné vody jsou o rozloze přibližně 250 000 km².

⁵⁰ Srov. INTERNATIONAL FEDERATION FOR HUMAN RIGHTS, *Report International Fact-Finding Mission Locking up foreigners, deterring refugees: controlling migratory flows in Malta* [online]. Zveřejněno 2004-09-22. Paris: International Federation for Human Rights, 2004 [cit. 2010-02-15]. Dostupné na WWW: <<http://www.fidh.org/IMG/pdf/mt403a.pdf>>, s. 14.

⁵¹ Srov. EUROPEAN COMMISSION AGAINST RACISM AND INTOLERANCE. *Third Report on Malta* [online]. Zveřejněno 2008-04-15. [cit. 2010-01-28]. Dostupné na WWW: <http://www.mjha.gov.mt/downloads/documents/ecri_report.pdf>, s. 4.

⁵² Srov. SARGÁNKOVÁ, I., *Statistické údaje o církvi na Maltě* [online]. Zveřejněno 2010-02-23. Vatikán: Tiskové středisko Svatého stolce, 2010 [cit. 2010-03-18]. Dostupné na WWW: <<http://tisk.cirkev.cz/z-vatikanu/statisticke-udaje-o-cirkvi-na-malte.html>>.

⁵³ Srov. CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY, *The World Factbook. Malta* [online]. Aktualizováno 2010-04-07. [cit. 2010-04-18]. Dostupné na WWW: <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/mt.html>>.

Prostředí takto protknuté křesťanstvím nutně i v pomoci migrujícím osobám vytváří odlišné podmínky a organizace vycházející z katolického základu mají v oblasti pomoci migrantům na Maltě svou nezastupitelnou úlohu. Papež Benedikt XVI. při své návštěvě maltského ostrova vyzdvihl, že se jedná o společnost prostoupenou vírou a křesťanskými hodnotami a poukázal na možnou inspiraci maltským křesťanským příkladem pro ostatní evropské státy.⁵⁴

⁵⁴ Srov. BENEDIKT XVI., *Promluva Benedikta XVI. na setkání s mládeží, Malta* [online]. Zveřejněno 2010-04-18. [cit. 2010-04-20]. Dostupné na WWW: <<http://www.radiovaticana.cz/clanek.php4?id=12693>>.

2 JESUIT REFUGEE SERVICE

JRS je mezinárodní katolickou organizací, jejímž posláním je doprovázet, sloužit a hájit práva uprchlíků a lidí nuceně vysídlených. Její činnost vyšla z řad jezuitů.⁵⁵ První část této kapitoly se bude tedy věnovat zakladateli Tovaryšstva Ježíšova, svatému Ignáci z Loyoly. Další část se dotkne historie JRS, osobnosti otce Pedra Arrupe, který byl 28. generálním představeným Ježíšova a zároveň i zakladatelem této organizace. Dále budou stručně nastíněny důvody, které předcházely samotnému založení, směrnice JRS a stručně i struktura a historie JRS Malta.

Organizace byla založena v listopadu roku 1980. Základy JRS jsou zakotvené ve strukturách Tovaryšstva Ježíšova a je součástí sociálního apoštolátu.⁵⁶ Základ poslání organizace můžeme nalézt v Konstituci Tovaryšstva Ježíšova, kde jsou jezuité vyzýváni, aby při svém působení usilovali o větší čest Boží a větší obecné dobro.⁵⁷

Roku 1491 se v rodině baskických šlechticů narodil Inigo López de Loyola (1491 – 1556). V mládí, v důsledku zranění, došlo u Ignáce k obrácení, kdy se rozhodl opustit světský život a zasvětit se Bohu. Studoval teologii a filozofii v Paříži, kde spolu se svými druhy⁵⁸, *složil sliby chudoby, čistoty, misijní činnosti ve Svaté zemi a zvláštní poslušnosti papeži, čímž založil základ budoucího Tovaryšstva Ježíšova*⁵⁹. Stalo se tak v Paříži na Montmartru. 19. dubna 1541, se svatý Ignác stává prvním generálem Tovaryšstva.⁶⁰ Jedním z cílů apoštolátu, který je uveden v dokumentu Prima formula instituti, jsou i skutky milosrdenství.⁶¹

Ignácův řád byl řádem s apoštolským způsobem života. Jezuité tedy přestali být mnichy a stali se apoštolským řádem. Jejich cílem je služba bližnímu a tomuto má být podřízeno vše ostatní. Vycházejí z poznání, že „Boha můžeme nalézt ve všem“, a tudíž

⁵⁵ Srov. RUDOLPHI, E., Lay Partnership in Europe. *Promotio Iustitiae*. 2006, roč. 92., č. 3., s. 55.

⁵⁶ Srov. tamtéž, s. 55.

⁵⁷ Srov. *Konstituce Tovaryšstva Ježíšova*, [623]. [místo vydání neuvedeno]: Česká provincie Tovaryšstva Ježíšova, 1999, s. 171.

⁵⁸ Mezi druhy svatého Ignáce patřil i svatý František Xaverský.

⁵⁹ *Formule institutu Tovaryšstva Ježíšova od papeže Julia III.*, č. 1, iv In *Konstituce Tovaryšstva Ježíšova*, s. 4.

⁶⁰ Srov. *Jezuité v historickém přehledu*, Velehrad: REFUGIUM Velehrad-Roma, 2002, s. 11.

⁶¹ Srov. *Formule institutu Tovaryšstva Ježíšova od papeže Julia III.*, č. 1, iv In *Konstituce Tovaryšstva Ježíšova*, s. 4.

„musíme Boha ve všem hledat“ – tímto lze vysvětlit jejich univerzální připravenost k apoštolské službě.⁶²

Svatý Ignác prohlásil, že se velké věci dějí tam, kde je láska.⁶³ Tato jeho myšlenka je pro Jesuit Refugee Service charakteristickou. Posláním JRS je pomoc uprchlíkům. Jesuit Refugee Service patří společně s Mission Ouvrière a Eurojess mezi 3 pilíře sociálního apoštolátu.⁶⁴

Oficiální registrace JRS jako nadace byla uskutečněna 19. března 2000 ve Vatikánu. Pro současnou práci JRS je stěžejní spolupráce s laiky. Ta může oslovit osoby, které si jsou samy sebou jisté, mají smysl pro odpovědnost a ducha sloužit sociálnímu apoštolátu. Opravdové naslouchání a pozornost k potřebám druhých jsou pro takovéto partnerství rozhodující. Úspěšné modely takové spolupráce jsou založeny na upřímném ocenění přínosu každého partnera a snaha všech zúčastněných o využití hřiven, které jim byly svěřeny (vzdělání, spiritualita, zkušenosti, představitost, ochota nést zodpovědnost) a to jak při vedení, tak také v samotné službě.⁶⁵

Její struktura je dvojitá: existují regiony, které jsou odpovědné přímo mezinárodní kanceláři a oblasti, které působí v jezuitské provinciální struktuře. V Evropě a v Americe pracuje JRS přímo s pověřením provinciála. V Africe a Asii jsou místní ředitelé JRS přímo spojeni s mezinárodním ředitelem v Římě. Personální složení JRS je přibližně 85% laiků, 7 % jezuitů, 6% řádových sester a 2% ostatních bratří a kněží. Zhruba 1200 pracovník představují ti, se kterými byl uzavřen plný pracovní úvazek.⁶⁶

Práce JRS může být charakterizována naléhavou potřebou, která také ovlivňuje způsob spolupráce s laiky. Pracovníci tak doslova dávají sami sebe. Pozitivní stránkou přesto zůstává fakt, že se jim stále daří zachovat administrativní systém na co nejméně zatěžující úrovni a zároveň je znakem celé organizace rozmanitost a různorodost. Silným aspektem je propojení dílčích organizací se zastřešující mezinárodní JRS.⁶⁷

Poslání je závazné pro všechny pracovníky a v optice spolupráce s laiky má silně sjednocující účinek. Nicméně koncept spirituality svatého Ignáce zůstává stále zřetelný. Pro pracovníky se závazkem stává plnění Božího slova či humanitární závazek vůči uprchlíkům. Pracovníci, oddaní aktivní participaci na sociálním apoštolátu církve

⁶² Srov. MIKULÁŠEK, F., *Jezuité kdysi a dnes*, Praha: Societas, 1994, s. 11 a 14.

⁶³ Srov. tamtéž, s. 8.

⁶⁴ Srov. SCHWEINER, R., *The Social Apostolate in the Eastern European Assintancy. Promotio Iustitiae*. 2005, roč. 86., č. 1., s. 25.

⁶⁵ Srov. RUDOLPHI, E., *Lay Partnership in Europe. Promotio Iustitiae*. 2006, roč. 92., č. 3., s. 48.

⁶⁶ Srov. tamtéž, s. 55.

⁶⁷ Srov. tamtéž, s. 55 – 56.

nalézají v JRS naplnění potřeb jakými jsou společenství věřících, pravidelná modlitba a zaměření se na pastorální práci. Ti, kteří se ztotožňují spíše s humanitární perspektivou své práce, vyzdvihují propojení s podobně zaměřenými organizacemi, závazek zapojení samotných uprchlíků a jejich zplnomocňování.⁶⁸

2.1 Historie Jesuit Refugee Service

Jak uvádí 35. generální kongregace ve třetím dekretu *Současné výzvy našemu poslání, od doby, kdy otec Arrupe obrátil pozornost Tovaryšstva Ježíšova na krušný úděl uprchlíků, nucená migrace z různých příčin dramaticky vzrostla.*⁶⁹ Roku 1980 byl počet uprchlíků odhadován na 6 milionů, mezi 4 a 5 miliony se pohybovala čísla vysídlených osob. Na počátku roku 2005 narostl odhadovaný počet uprchlíků, vnitřně vysídlených či osob bez státní příslušnosti na 40 milionů.⁷⁰

JRS je v současnosti organizací působící ve více než padesáti zemích světa. S rozšiřujícími se projekty, které má, vzrůstá i počet dobrovolníků nejen z řad samotných jezuitů, ale také dalších církevních i laických osob. Při působení JRS je důraz kladen na podporu úsilí místních církevních společenství s přijetím uprchlíků, starající se zároveň i o to, aby odbornost i infrastruktura zůstaly zachovány i poté, co personál JRS opustí zemi. Kritická situace uprchlíků po moři v tichooceánské oblasti, která inspirovala otce Arrupeho k založení JRS, se v 80. letech ještě zhoršila. Počet lidí prchajících z Vietnamu, Laosu a Kambodži nesmírně vzrostl. V této době se závazky JRS rozšířily do uprchlického tábora v Thajsku, Malajsii, Hong Kongu, Indonésii a Filipínách. Většina projektů byla zaměřena na vzdělání, odborná a pastorační školení a na oblast zdraví.⁷¹

Od roku 1989 byly do úsilí o přesídlení vietnamských uprchlíků zapojeny vlády, které rozhodly o nutnosti ukončení této krize. Nástrojem pro zvládnutí situace byla restriktivní politika. Došlo k určení dne, po kterém již nebudou umožněny příchody

⁶⁸ Srov. RUDOLPHI, E., Lay Partnership in Europe. *Promotio Iustitiae*. 2006, roč. 92., č. 3., s. 57.

⁶⁹ 35. generální kongregace Tovaryšstva Ježíšova. Olomouc: Česká provincie Tovaryšstva Ježíšova, 2008, d. 39 V.

⁷⁰ Srov. JESUIT REFUGEE SERVICE, *The History of JRS* [online]. [datum zveřejnění neuvedeno]. Rome: Jesuit Refugee Service [cit. 2010-03-28]. Dostupné na WWW: <<http://www.jrs.net/about/index.php?lang=en&abId=what1>>.

⁷¹ Srov. tamtéž.

do země a bude zahájeno vyšetřování, za účelem rozlišení uprchlíků. Osoby, které nevyhoví podmínkám, měly být navraceny zpět do Vietnamu. The Comprehensive Plan of Action⁷² vyvolal úzkost a znepokojení, které ukázaly naléhavou potřebu kompetentního právního poradenství. Od roku 1990 tedy JRS rozšířili své programy o právní a sociální poradenství.⁷³

Znaky růstu, změn, ukončení programů a přenesení působení na jiné organizace bylo patrné ve všech regionech. Příkladem může být Etiopie, jedno z prvních působišť JRS, kde mezi služby patřilo poskytování potravin, přístřeší a lékařské pomoci tisícům lidí, kteří byli vnitřními uprchlíky vlivem války a hladomoru, dále uprchlíkům a lidem navrátilivším se, jejichž neštěstí silně zasáhlo otce Arrupeho. Analýza situace v Africe a prozkoumání místních podmínek vedly k vytvoření desítek projektů, jejichž tvář byla formována potřebami uprchlíků a vzrůstající odborností JRS. Milníkem byla dlouhotrvající válka v Súdánu, která způsobila přemístění milionů lidí. Od 80. let JRS podporovali vzdělání v jižních oblastech Súdánu a také v Port Sudan. Vzdělání a pastorální služby byly dále nabízeny v okolí Chartúmu. Kvůli válce došlo k velkému přesunu uprchlíků do sousední Ugandy.⁷⁴

Masový útěk více než dvou milionů uprchlíků z Burundi a Rwandy vedly k expanzi práce JRS v Africe. Od roku 1994 se JRS připojili k ostatním organizacím v Burundi, Rwandě, Tanzanii a Zaire, pracující s těmi, kteří přežili masakr a následný útěk. Nečekaný návrat rwandských uprchlíků ze sousedních zemí a vzrůstající nejistota způsobila přerušování mnoha projektů. Avšak JRS se podařilo zachovat svou činnost.⁷⁵

Široké pole působnosti pro pomoc uprchlíkům se objevilo také v Latinské Americe po občanské válce v El Salvadoru v 80. letech. Pracovníci JRS také po mnoho let poskytovali pomoc a doprovod guatemalským uprchlíkům v Mexiku. Dnešní snahou

⁷² CPA je programem, přijatým v červnu 1989 na konferenci v Ženevě řídicím výborem mezinárodní konference o Indo-čínských uprchlících, navrženou pro odrazení a zastavení stále pokračujícího přílivu Indočínských uprchlíků po moři a také pro vypořádání se s rostoucí neochotou zemí třetího světa pokračovat v možnostech přesídlení pro obyvatele Vietnamu či Laosu žijící v exilu, s hrozbou toho, že země prvního azylu v Jihovýchodní Asii budou žadatele o azyl vracet.

⁷³ Srov. JESUIT REFUGEE SERVICE, *The History of JRS* [online]. [datum zveřejnění neuvedeno]. Rome: Jesuit Refugee Service [cit. 2010-03-28]. Dostupné na WWW: <<http://www.jrs.net/about/index.php?lang=en&abId=what1>>.

⁷⁴ Srov. tamtéž.

⁷⁵ Srov. tamtéž.

JRS je nalézt cesty, jak podpořit velké množství lidí vysídlených v Kolumbii z důvodů neutuchajícího násilí.⁷⁶

V severní Americe bylo stovkám uprchlíků umožněno získat azyl v Kanadě či ve Spojených státech, díky snahám JRS a Tovaryšstva Ježíšova o financování jejich nákladů a přijetí. Při masovém odmítnutí vstupu pro žadatele o azyl z Haiti, byly zahájeny projekty pastorální a právní pomoci lidem v detencích a rozšířili tak spektrum služeb, které JRS poskytuje.⁷⁷

Evropská sekce JRS ve své činnosti kombinuje osobní kontakt s uprchlíky a žadateli o azyl v Evropě s prosazováním spravedlivé imigrační a azylové politiky. Pracovníci poskytují sociální a pastorální podporu žadatelům o azyl v Římě, Londýně, Vídni, Bruselu, v Berlíně či na Maltě. Kanceláře v Ženevě a Bruselu, kde je možné ovlivnit mezinárodní politiku, lobují za spravedlivá řešení otázek nucené migrace.⁷⁸

V červnu roku 2003 oslavili JRS 10leté výročí svého působení v jihovýchodní Evropě, především ve státech bývalé Jugoslávie, které byly hluboce poznamenány sérií krvavých konfliktů v 90. letech. Přestože balkánské konflikty skončily, dle statistik UNHCR je však stále více než milion vysídlených osob. Desetiletá práce JRS byla soustředěna na poskytování podpory nejvíce zranitelným osobám, starším občanům, dětem, obětem nášlapných min a ostatním obětem válečných konfliktů.⁷⁹

2.1.1 Jezuitské charisma služby nejchudším v osobnosti otce Pedra Arrupeho

Bask Pedro Arrupe se narodil 14. 11. 1907 v Bilbau do rodiny bohatého architekta. Věnoval se studiu medicíny a na základě setkání s lidskou bídou a utrpením, ale na druhé straně také s uzdraveními, která se udála v Lurdech, se Pedro Arrupe rozhodl vstoupit do jezuitského řádu. Roku 1937 odešel do Japonska, kde působil 27 let. Jeho práci tvořila zpočátku služba uprchlíkům a chudým v Tokiu, poté se stal

⁷⁶ Srov. JESUIT REFUGEE SERVICE, *The History of JRS* [online]. [datum zveřejnění neuvedeno]. Rome: Jesuit Refugee Service [cit. 2010-03-28]. Dostupné na WWW: <<http://www.jrs.net/about/index.php?lang=en&abId=what1>>.

⁷⁷ Srov. tamtéž.

⁷⁸ Srov. tamtéž.

⁷⁹ Srov. tamtéž.

novicmistrem v Hirošimě a Nagasaki. Dne 6. 8. 1945 se stal očitým svědkem strašlivé zkázy způsobené výbuchem atomové bomby.⁸⁰

Pedro Arrupe byl roku 1965 zvolen 28. generálním představeným Tovaryšstva Ježíšova.⁸¹ V období, kdy stál v čele Tovaryšstva, se konala 31. generální kongregace⁸², která se mimo jiné věnovala i otázce sociálnímu apoštolátu. Podrobeno ignaciánskému kritériu si klade za cíl usilovat o dobro, které je všeobecné a trvalé. Tovaryšstvo Ježíšovo je tedy vedeno k uskutečňování sociálního apoštolátu skrze pravdu i konkrétní skutky, a to v místech, kde je potřeba největší. Proto je tedy podle závěrů generální kongregace stěžejní, aby při tvorbě programů apoštolské práce Tovaryšstva Ježíšova byl kladen důraz právě na sociální apoštolát.⁸³

Následovala 32. kongregace, která představila poslání Tovaryšstva Ježíšova v službě víře, jejímž nezbytným požadavkem je podpora spravedlnosti. Výzvou pro Tovaryšstvo tak je čelit a bojovat proti nespravedlnosti.⁸⁴

Myšlenky z obou kongregací položily teoretickou základnu pro vznik organizace Jesuit Refugee Service. Praktickým východiskem byla osobní zkušenost Otce Arrupeho, který byl hluboce zasažen nebezpečnými tajnými a velmi riskantními cestami po moři, které absolvovali vietnamští uprchlíci na své cestě do exilu. Oslovil tedy některé jezuitské provinciály s žádostí o praktickou pomoc. První vlna solidarity, spontánní a štedrá, v něm vyvolala otázku, co více může Tovaryšstvo Ježíšovo udělat. Tato počáteční pohnutka vedla k rozšíření služby nuceně vysídleným osobám po celém světě. 14. listopadu 1980 oznámil Otec Arrupe zrození Jesuit Refugee Service.⁸⁵

Uprchlíká krize se ukázala být oblastí, kde mohou projevy mezinárodní dobré vůle učinit rozsáhlou a rychlou nápravu. Z počátku byla práce JRS zaměřena pouze na krátkodobou mobilizaci prostředků, Otec Arrupe ale počítal s budoucím rozvojem činnosti Jesuit Refugee Service. Reakcí JRS na vážný problém uprchlíků z Eritreje

⁸⁰ ARRUPE, P., *Mein Weg und mein Glaube*. Ostildern: Schwabenverlag, 1983, s. 24 – 28. Zmíněné nalezneme v ARRUPE, P., *Pokojně v protikladech – Soubor teologických reflexí generálního představeného jezuitů*, Olomouc: REFUGIUM Velehrad – Roma, 2002, s. 8 – 9.

⁸¹ Srov. *Jezuité v historickém přehledu*, s. 36.

⁸² 31. generální kongregace probíhala v letech 1965 – 1966.

⁸³ Srov. *Dekrety 31. generální kongregace*, Centrum Aletti Velehrad-Roma, nezkatalogizované, přírůstkové číslo 3214035221, s. 117 – 118.

⁸⁴ Srov. SOCIAL JUSTICE SECRETARIAT, *Our Mission Today: The Service of Faith and The Promotion of Justice* [online]. Zveřejněno 2007-07-17. [cit. 2010-02-15]. Dostupné na WWW: <<http://www.sjweb.info/documents/sjs/docs/D4%20Eng.pdf>>.

⁸⁵ Srov. JESUIT REFUGEE SERVICE, *In the footsteps of Pedro Arrupe. Ignatian spirituality lived in the service of refugees* [online]. Zveřejněno 2007-11-07. [cit. 2010-01-09]. Dostupné na WWW: <http://www.with.jrs.net/files/ArrupeBooklet_en.pdf>, s. 14 – 15.

a Somálska v Římě bylo roku 1981 založení Centra Astalli, které těmto potřebným poskytovalo jídlo a přístřeší. Nalézá se v přízemí stejné budovy, v níž Svätý Ignác a jeho společníci roku 1538 poskytovali pomoc obětem hladomoru. Centro Astalli ve své činnosti pokračuje dodnes, pomáhající denně až pěti stům uprchlíků.⁸⁶

Otec Arrupe po návratu z Asie roku 1981 utrpěl mozkovou příhodu, o dva roky později podal rezignaci na post generálního představeného Tovaryšstva Ježíšova. 5. února 1991 zemřel v Římě.⁸⁷

2.1.2 Důvody vedoucí k založení Jesuit Refugee Service

Podle zpráv, které podal Otec Thomas Birmingham Otcí Generálovi, nabyta roku 1979 situace jihoasijských uprchlíků v táborech v Thajsku alarmujících rozměrů. Apeloval na Otce Generála, aby jezuité posílili svou službu těmto trpícím a zdůraznil úsilí, které je potřebné vyvinout pro tento apoštolát v celém Tovaryšstvu. Svou zkušeností dokládal potřebnost služby, jak jezuitů jednotlivců, tak i komunit. Zdůraznil nutnost, aby jezuité, ať už se jedná o kněze či scholastiky, převzali apoštolát v péči o uprchlíky, kterým by přímo v uprchlických táborech svou pomocí dodávali naději. Navrhuje také, ovšem pouze za splnění předpokladu, že se tak nestane bez získání zkušeností v této oblasti, aby sami jezuité zřídili jezuitskou uprchlickou kancelář.⁸⁸

Navrhuje apoštolské možnosti, které v uprchlických táborech pro jezuitu byly. Patří mezi ně kněžská a pastorační péče o uprchlíky, nejen o katolíky, ale také o osoby jiných konfesí. Upozorňuje, že pro mnohé osoby v uprchlických táborech má kněžství velký význam a těší se úctě a respektu. Z tohoto důvodu je pak snazší svěřit se a také využít možnosti obyčejného lidského soucitu a blízkosti. Další pole působnosti pro jezuitu vidí duchovní péči a vedení osob, které v táborech pracují, dále pak v sociální práci či lékařské péči. Neméně důležité je také vyučování.⁸⁹

Další, kdo ve svých zprávách upozorňuje na potřebnost takového apoštolátu je Otec Nigel Johnson. Na podkladu svých zkušeností z uprchlického tábora v Zambii poukazuje na to, že elementem, který je postrádán u velkých organizací, které působily

⁸⁶ Srov. JESUIT REFUGEE SERVICE, *The History of JRS* [online]. [datum zveřejnění neuvedeno]. Rome: Jesuit Refugee Service [cit. 2010-03-28]. Dostupné na WWW: <<http://www.jrs.net/about/index.php?lang=en&abId=what1>>.

⁸⁷ Srov. *Jezuité v historickém přehledu*, s. 10 – 38.

⁸⁸ Srov. *Všechna duchovní i hmotná díla milosrdenství den ze dne*, Centrum Aletti Velehrad-Roma, nezkatalogizované, přírůstkové číslo 3214058873, s. 1.

⁸⁹ Srov. tamtéž, s. 1 - 3.

v oblasti pomoci uprchlíkům, je lidský prvek. Varuje před posuzováním uprchlíků pouze jako čísel či statistik. Upřednostňuje pohled křesťanské organizace, která by v souladu se svými hodnotami, brala v potaz stránku lidskou, osobní a také spirituální. Důležitá je osobní účast s jednotlivými uprchlíky. Zde vidí prostor pro zapojení se nejen řeholníků, ale také laiků. v závěru své zprávy připomíná slova svatého Ignáce, který řekl, že Boží láska se projevuje více skutky než slovy.⁹⁰

Dalším svědectvím, které volalo po založení organizace, která by se přímo věnovala práci s uprchlíky, byla výpověď sestry Mary Robert Perillat O.S.U. Její úvaha vycházela ze zkušenosti se dvěma jezuity, kteří působili v uprchlickém táboře Sae Keow na thajsko-kambodžské hranici. Tito bratři zde měli nezastupitelnou úlohu, přičemž jejich poselství bylo prostým výrazem pochopení, porozumění a pouhé lidské přítomnosti. Jejich poselství lásky přispělo ke zlepšení duševního stavu mnoha přítomných. V závěru svého dopisu sestry vyslovila přání, aby se našli další, kteří budou následovat jejich příkladu.⁹¹

2.2 Směrnice Jesuit Refugee Service⁹²

Směrnice JRS popisují, jak je realizována Charta JRS. Byly schváleny generálním představeným Tovaryšstva Ježíšova Peterem-Hansem Kolvenbachem 19. března 2001⁹³. JRS pomáhá v zapojení jedinců i celých společenství a poskytuje podporu na národních i mezinárodních úrovních, za přispění mezinárodního centra v Římě. Tovaryšstvo Ježíšovo je za JRS plně zodpovědné.

Personál JRS je tvořen jak dobrovolníky, tak osobami pracujícími na plný pracovní úvazek. V obou případech je vytvořena spravedlivá a jasná smlouva, obsahující dohodu o příspěvcích, pracovních podmínkách, délce pracovního či jiného poměru, kompetence a postupy pro urovnání sporu. Směrnice byly vytvořeny tak, aby si každý zúčastněný mohl uvědomit své postavení a povinnosti s ním spojené.

⁹⁰ Srov. *Všechna duchovní i hmotná díla milosrdenství den ze dne*, s. 4.

⁹¹ Srov. tamtéž, s. 5.

⁹² Pramenem této podkapitoly jsou směrnice JRS. JESUIT REFUGEE SERVICE, *Guidelines of Jesuit Refugee Service* [online]. [datum zveřejnění nevedeno]. Rome: Jesuit Refugee Service [cit. 2010-02-16]. Dostupné na WWW: <<http://www.with.jrs.net/files/guid-en.pdf>>.

⁹³ Tyto směrnice nahradily předchozí, které byly navrženy generálním představeným Tovaryšstva Ježíšova v roce 1987.

2.2.1 Metody a strategie Jesuit Refugee Service

Při výběru projektů používá JRS kritéria, která se nachází v ústavě Tovaryšstva Ježíšova, části VII⁹⁴ pro výběr pastorální činnosti odpovídající celkovému poslání jezuitů. JRS se rozhodli pracovat v situacích největší tísně, v místech, kde je naléhavá potřeba obecného blaha, v oblastech, kde potřeby lidí nejsou uspokojovány jinými organizacemi a dále v místech, kde jejich pomoc přináší mimořádný užitek. JRS pracuje v situacích, kdy je pravděpodobné, že jejich služba bude efektivní, v oblastech v nichž mají předchozí zkušenosti či kde JRS, širší společenství nebo partnerské organizace, již položili základy pomoci. Dále také v situacích, kdy podnět ze strany JRS může přispět k mobilizaci ostatních. Detailnější kritéria jsou získávána zkušenostmi a jsou doložena v manuálech.

JRS upřednostňuje doprovázení a pastorální účast pro uprchlíky, žadatele o azyl a nuceně vysídlené osoby. Služby jsou upraveny na míru místním potřebám, s ohledem na dostupné zdroje. Ačkoliv žádný způsob podpory není vyloučen, většina nabízených služeb je poskytována přímo a osobně. Jedná se o programy pastorální péče, rozmanité projekty podporující vzdělávání dětí a mládeže, sociální služby, poradenství a zdravotní péče. JRS se rozhodli pro osobní účast a záměrně uchovávají svou organizační strukturu, co nejméně náročnou. Z tohoto důvodu ve většině případů nemůže JRS zajistit pomoc při mimořádných událostech velkého rozsahu či projektech infrastruktury. JRS používá mnoho způsobů, jak hájit právní cestou jednotlivé případy žadatelů o azyl. Jedním z těchto způsobů je partnerství s jezuitskými sociálními institucemi, výzkumnými centry a také organizacemi podporujícími lidská práva. Také právní obhajoba je podstatnou součástí poslání JRS.

2.2.2 Spolupráce a spoluúčast

JRS pracuje ve spolupráci s provinciemi Tovaryšstva Ježíšova a jezuitskými institucemi a personálem. Při přípravě projektu se JRS snaží o koordinaci činností a zdrojů s již fungujícími organizacemi na daném místě, včetně místních farností a diecézí, náboženskými skupinami a výzkumnými ústavami. Pokud to lze, JRS usnadňuje zapojení jednotlivců, institucí a společenství sloužící migrantům s ohledem na jejich

⁹⁴ Tato ústava byla schválena roku 1995.

schopnosti a hřivny. Snaží se o spolupráci s místní církví, vždy beroucí na zřetel vztah Tovaryšstva s místními církevními představiteli. Společně s dalšími organizacemi, které zastávají zájmy uprchlíků, ať už se jedná o mezinárodní organizace, instituce, UNHCR či neziskové organizace, JRS se snaží bojovat proti nespravedlnosti, která nutí osoby opustit svou rodnou zemi a rodinu.

JRS se může rozhodnout připojit, podpořit iniciativu či se účastnit projektů dalších církevních kongregací. Při spolupráci JRS podporuje kongregace i jejich členy v takové službě uprchlíkům, která bude zrcadlit jejich charisma.

Pokud je situace uprchlíků posouzena, jako již více nevyžadující intervenci JRS, program může být ukončen. Jinou možností je přenesení programu na místní provincii Tovaryšstva Ježíšova, a to v případech, kdy je zjevná jejich ochota i schopnosti. Projekty mohou být také předány místní církvi, mezinárodní nebo místní vládní organizaci.

2.3 Jesuit Refugee Service Malta

JRS Malta je organizací, která patří do skupiny JRS Europe a společně pak jsou zastřešeny JRS. Cílem této organizace je doprovázet, pomáhat a bránit práva uprchlíků a nuceně vysídlených osob. Oblastí působnosti jsou především detenční centra, kterým bude věnována další podkapitola této práce. v nich JRS Malta nabízí podporu, profesionální i duchovní služby, ale také prostou lidskou účast žadatelům o azyl a zadržným, kteří čekají na výsledky jejich případů.⁹⁵

JRS Malta bylo založeno v lednu roku 1993 v reakci na vzrůstající počet uprchlíků z Iráku a Bosny a Hercegoviny, kteří hledali na Maltě bezpečné útočiště. Kritickým bodem se stal rok 2002, kdy došlo k závažnému nárůstu počtu migrantů, kteří připlouvali k břehům ostrova v lodích. Následovala vládní reakce v podobě zakládání

⁹⁵ Srov. JESUIT REFUGEE SERVICE MALTA, *About Us* [online]. [datum zveřejnění neuvedeno]. Birkirkara: Jesuit Refugee Service Malta [cit. 2010-02-14]. Dostupné na WWW: <<http://www.jrsmalta.org/about.html>>.

rozsáhlých detenčních center. Tento krok vedl JRS Malta k soustředění většiny svých služeb přímo do těchto center.⁹⁶

Mezi tisíci lidmi, kteří se plaví přes Středozemní moře, aby hledali útočiště v Evropské unii, se jich 2775 v roce 2008 objevilo na Maltě. Téměř všichni podali žádost o udělení azylu. Toto číslo bylo pro Maltu nejvyšší v dosavadní historii migrace, také období migrace bylo nejdelším, protože migranti pokračovali v absolvování nebezpečné cesty po moři v riskantních povětrnostních podmínkách i v prosinci. Pokud zvážíme, že všichni migranti jsou ihned po příjezdu umístěni do detenčních center dle Immigration Act, tudíž ke konci roku byla všechna centra přelidněna a došlo k vážnému zhoršení podmínek. Přestože jsou takové migrační pohyby nazývány „nejistým přílivem“, vysoké procento těch, kterým byla udělena mezinárodní ochrana, jak na Maltě, tak i v Itálii, vedlo funkcionáře UNHCR k označení přechodu Středozemního moře termínem „azylová cesta“.⁹⁷

Pro Afričany připlouvající na loďkách je okamžitým následkem dosažení břehů evropské Malty detence. JRS Malta proto trvají na svém kritickém postoji vůči maltské detenční politice, což se odráží v množství veřejných prohlášení. Shledávají pohled na detence, coby běžný nástroj migrační politiky, za politováníhodný a stále pokračují ve vyjadřování nesouhlasu s touto záležitostí. Konkrétně délka a podmínky, ve kterých jsou žadatelé o azyl zadržováni, způsobuje nadbytečné utrpení osobám, které se již byly nuceny potýkat s nepřízní osudu v zemích svého původu, v tranzitních zemích a poté ještě museli absolvovat nebezpečnou plavbu přes moře, která je přivedla až na Maltu.⁹⁸

⁹⁶ Srov. JESUIT REFUGEE SERVICE MALTA, *About Us* [online]. [datum zveřejnění neuvedeno]. Birkirkara: Jesuit Refugee Service Malta [cit. 2010-02-14]. Dostupné na WWW: <<http://www.jrsmalta.org/about.html>>.

⁹⁷ Srov. JESUIT REFUGEE SERVICE MALTA. *Annual Report 2008* [online]. Zveřejněno 2009-09-02. Birkirkara: Jesuit Refugee Service Malta, 2009 [cit. 2009-12-09]. Dostupné na WWW: <<http://www.jrsmalta.org/JRS%20Malta%202008%20Annual%20Report.pdf>>, s. 2.

⁹⁸ Srov. JESUIT REFUGEE SERVICE MALTA, *About Us* [online]. [datum zveřejnění neuvedeno]. Birkirkara: Jesuit Refugee Service Malta [cit. 2010-02-14]. Dostupné na WWW: <<http://www.jrsmalta.org/about.html>>.

3 PRÁVNÍ, SOCIÁLNÍ A PASTORAČNÍ PRÁCE JESUIT REFUGEE SERVICE MALTA V DETENČNÍCH CENTRECH

Tato kapitola představí pomoc realizovanou prostřednictvím JRS Malta v detenčních centrech. Nejprve stručně uvede kontext této pomoci, první podkapitola bude zaměřena na představení hlavní oblasti působení JRS Malta, kterou jsou detenční centra. Další podkapitoly představí konkrétní pomoc realizovanou v rámci právní, sociální a pastorační práce.

Pastorační práce představuje péči o spásu jednotlivců i skupin vzájemně spojených solidaritou. Vychází z přesvědčení, že je nutná péče silných o slabší členy, osob pokročilých o začátečníky. V širším slova smyslu se obrací i mimo církve k osobám, které nejen, že křesťané nejsou, ale ani jimi v budoucnu nebudou. Zde péče o duchovní život věřících, péče o osoby sociálně znevýhodněné, charitní činnost či starost o záležitosti politické.⁹⁹

Rolí sociálního pracovníka při kontaktu s migranty je být prostředníkem mezi klientem a majoritní společností. Důležitým faktorem je konfrontace s kulturou a návyky. Günterová proto klade důraz na znalost vlastního prostředí, jeho zákonů, právních předpisů. Nezbytné je také povědomí o kulturních aspektech, které mohly klienta formovat. Tato obeznámenost je předpokladem pro respektování jinakosti, přičemž tento respekt pak vede k odstranění nejistoty a strachu, se kterým se migranti potýkají. Dále jim může pomoci pro zaujetí aktivního a odpovědného postoje k sobě samému.¹⁰⁰

Stav, ve kterém se uprchlíci nacházejí je stálou životní nejistotou, doprovázenou strachem z budoucnosti. Úkolem pro sociálního pracovníka je poskytování

⁹⁹ Srov. OPATRŇY, A., *Pastorační situace u nás. Analýzy a výhledy*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1996, s. 5.

¹⁰⁰ Srov. GÜNTEROVÁ, T., *Sociální práce s uprchlíky*. In MATOUŠEK, O. a kol., *Sociální práce v praxi. Specifika různých cílových skupin*, Praha: Portál, 2005, s. 333.

kvalifikovaného poradenství a vytváření opory v náročných chvílích, kdy klient podává žádost o azyl. Dlouhodobým cílem by mělo být zplnomocňování klienta.¹⁰¹

Důležitým aspektem při práci s touto cílovou skupinou je nastavit je do pozice obětí a snažit se klienta motivovat k zaujetí aktivního postoje. Problémem může být táborový syndrom, který se při dlouhodobém pobytu v uprchlickém táboře může objevit. Je kombinací absence víceméně jakékoliv aktivity, stereotypů, která může u některých jedinců přerůst až v apatii. Také tradiční mužská a ženská role může být, a ve velké většině případů i je, v tomto prostředí ohrožena.¹⁰²

Specifiky sociální práce jsou odlišné sociální a kulturní zázemí imigrantů. Podle Kurice je potřeba zohlednit odlišná gesta neverbální komunikace, jazykové překážky, odlišnosti v pojetí rolí v domovské společnosti. Aspektem, který musí být zohledněn také, je sociální status migranta, který je ve společnosti téměř tím nejnižším.¹⁰³

3.1 Detenční centra na Maltě

Jak uvádí ve své zprávě AIRE CENTRE¹⁰⁴, státy většinou zastávají spíše zdráhavý postoj k povolení volného pohybu jedincům, kteří nemohou být ihned vypovězeni ze země. Důvody v sobě kombinují více faktorů, v neposlední řadě ovšem stojí zodpovědnost států za tyto osoby a obavy z jejich pokračování dále na západ. Proto je jejich prvotní reakcí tyto osoby zadržet.¹⁰⁵

Také Vysoký komisař pro uprchlíky vyzval podle JRS Europe k upuštění od detenční praxe a lze najít také patrnou výzvu v Ženevské konvenci vládám, aby netrestaly uprchlíky za nezákonný vstup na území. Přesto ale státy vězní stovky až tisíce uprchlíků a žadatelů o azyl ročně. Ve velké většině případů poukazují na jejich nedostačující dokumentaci.¹⁰⁶

¹⁰¹ Srov. GÜNTEROVÁ, T., *Sociální práce s uprchlíky*. In MATOUŠEK, O. a kol., *Sociální práce v praxi. Specifika různých cílových skupin*, Praha: Portál, 2005, s. 334.

¹⁰² Srov. tamtéž, s. 339.

¹⁰³ KURIC, A., *Sociální práce a uprchlíci*. Zmíněné najdeme v GÜNTEROVÁ, T., *Sociální práce s uprchlíky*. In MATOUŠEK, O. a kol., *Sociální práce v praxi. Specifika různých cílových skupin*, s. 339.

¹⁰⁴ Tento název představuje zkratku pro Advice on Individual Rights in Europe.

¹⁰⁵ Srov. MOLE, N. a HARBY, C. *Immigration, Asylum and Detention* [online]. Zveřejněno 2004-06-30. [cit. 2010-03-04]. Dostupné na WWW: <<http://www.unhcr.org/refworld/pdfid/4158297d4.pdf>>, s. 2.

¹⁰⁶ Srov. JESUIT REFUGEE S EUROPE, *Manual for persons attending to the needs of refugees and asylum seekers in detention and reception centres*, Brussels: Jesuit Refugee Service Europe, 2006, s. 28.

V případě Malty se jedná o imigrační zákon schválený roku 1970 a v platnosti od roku 1972, ustanovující správní detence státních příslušníků třetích zemí¹⁰⁷, kteří na maltském území pobývají ilegálně. Od této doby nedošlo k žádným významným změnám v tomto zákoně. Výjimkami bylo vytyčení maximální možné délky trvání detence a propuštění osob, které lze zařadit do kategorie zranitelných.¹⁰⁸

Detence představují bývalé vojenské kasárna, vojenské byty, v případech extrémního přílivu migrantů se dokonce jedná pouze o stany. Umístěny jsou v ohrazených vojenských prostorách. Neexistují žádná všeobecná nařízení, která by definovala podmínky věznění v těchto táborech, není definováno, jakým způsobem bude zajištěno respektování práv vězněných osob a kompetence pro rozhodování stráží. Právo přijímat návštěvy, používat telefon, přístup k venkovnímu prostoru, etc. se liší v závislosti na detenčním centru a závisí také na vedení a naplněnosti. Tato absence všeobecných pravidel a tudíž i nemožnost provádění kontrolních prohlídek je zdrojem vážných problémů.¹⁰⁹

Detenční centra na Maltě jsou čtyři. Safi Barracks, které představují bývalé kasárna, jsou složeny ze tří uzavřených objektů, kde mohou být migranti zadrženi. Dále se pak jedná o Hal Far Centre, detenční centrum Ta'Kandja, které se nachází v prostoru ústředí zvláštních jednotek maltské policie. Čtvrtým centrem jsou Lyster Barracks, Hal Far, což je další vojenský objekt, v němž mohou být imigranti umístěni ve stanovém centru či Hermes Block.¹¹⁰

3.1.1 Subjekty detencí

Podle zprávy vypracované Anne Marií Gallagher pro JRS Europe mohou být uvěznění vystaveni uprchlíci, kteří ještě oficiálně nepožádali o azyl, dále pak žadatelé o azyl, čekající na vydání rozhodnutí v jejich žádosti, osoby, jejichž žádost o azyl byla zamítnuta. Také neregulérní migranti, ti, kteří očekávají vyhoštění. Ve shrnutí to mohou

¹⁰⁷ Pod pojmem třetí země jsou míněny nečlenské země Evropské unie.

¹⁰⁸ Srov. JESUIT REFUGEE SERVICE, *Civil Society Report on Administrative Detention of Asylum Seekers and Illegally Staying Third Country Nationals in The 10 New Member States Of The European Union*, s. 79.

¹⁰⁹ Srov. tamtéž s. 10 – 12.

¹¹⁰ Srov. JESUIT REFUGEE SERVICE MALTA, *About Us* [online]. [datum zveřejnění neuvedeno]. Birkirkara: Jesuit Refugee Service Malta [cit. 2010-02-14]. Dostupné na WWW: <<http://www.jrsmalta.org/about.html>>.

být muži, ženy i děti bez ohledu na věk, zdravotní či mentální zdraví či postižení.¹¹¹ Délka uvěznění se pohybuje v závislosti na politice státu.

Práva těchto subjektů jsou hledat útočiště, podávat žádost o azyl, právo na svobodu od svévolného uvěznění, zatčení či vykázaní ze země, zajištěnou ochranu před mučením, nelidským či ponižujícím zacházením. Dále pak právo, aby s touto osobou bylo zacházeno s lidskostí a respektem lidské důstojnosti.¹¹²

Délka zadržení uprchlíků, žadatelů o azyl a migrantů v detenčních centrech v Evropské unii¹¹³

Stát	Doba možného zadržení
Dánsko	72 hodin
Finsko	4 dny ¹¹⁴
Švédsko	10 dní
Maďarsko	1 měsíc
Francie	32 dní
Španělsko	40 dní
Portugalsko	60 dní
Rakousko	60 dní
Itálie	60 dní
Lotyšsko	60 dní
Irsko	8 dní ¹¹⁵
Řecko	3 měsíce
Lucembursko	3 měsíce
Slovinsko	4 měsíce
Belgie	5 měsíců
Litva	180 dní
Slovensko	180 dní
Česká republika	180 dní
Polsko	12 měsíců

¹¹¹ Srov. JESUIT REFUGEE SERVICE EUROPE, *Manual for persons attending to the needs of refugees and asylum seekers in detention and reception centres*, s. 28.

¹¹² Srov. tamtéž, s. 32.

¹¹³ Srov. tamtéž, s. 30.

¹¹⁴ Čtyři dny je možné být zadržen na policejní stanici, dalších osm dní pak ve středisku pro cizince.

¹¹⁵ Osm dní se týká těch, kteří čelí vyhoštění, u žadatelů o azyl je tato doba nevynechána.

Německo	18 měsíců
Malta	18 měsíců
Velká Británie	neurčeno ¹¹⁶
Nizozemí	neurčeno ¹¹⁷

3.1.2 Podmínky v detencích

Podmínky v detenčních centrech mohou přispívat k mučení, nelidskému či ponižujícímu zacházení. Mučení může být jak psychického rázu, tak v podobě fyzické. Formy mohou být různé – od bití, omezeného příjmu potravy, nedostatku spánku, hluku či chybějícího soukromí. Metody běžné v praxi pak mohou svým charakterem přispívat k mučení, ač samy o sobě mučením být nemusí. Podle Anne Marie Gallagher mezi takové jednání patří ignorování žádostí, které uvězněná osoba opakovaně podává, svévolná aplikace nařízení a omezení, za nestejných podmínek pro všechny, komunikace neadekvátní věku uvězněných, bezdůvodné vcházení do jednotlivých cel či vcházení bez ohlášení.¹¹⁸

Všechny uvězněné osoby by měly být vybaveny informacemi v jazyce, kterému rozumí. Tyto informace by měly být poskytnuty ihned po příjezdu do země, doplněné o možnost informování se na stav žádosti o azyl během celé doby umístění v detenčním centru.¹¹⁹

Na základě zkušeností z detenčního centra v Berlíně, popsal jezuita John Dardis SJ¹²⁰ odlišnosti pojetí uprchlíků z optiky právní a církevní. Mezinárodní tendencí je nastavit limity pro termín „uprchlík“, aby země nemusely přijímat velké množství migrantů. Je samozřejmé, že nelze rozšířit definici natolik, aby obsáhla prakticky každého. Nicméně pojetí římskokatolické církve je široké a plné soucitu. v tomto přístupu se uprchlíkem nerozumí pouze osoby pronásledované, ale také lidé, kteří trpěli ekonomickou deprivací. Na prvním místě je lidská osoba, člověk obdařený milostí Ducha Svatého. Toto je výzvou pro JRS – humanizovat všechny situace, které jsou odlidštěné. v tomto je opravdová síla JRS, která se zakládá na tradici svatého Ignáce

¹¹⁶ Ze zákona nevyplývá maximální doba.

¹¹⁷ Stejně jako ve Velké Británii, ani v Nizozemí není zákonem určena maximální doba, po kterou by mohla být osoba držena v detenci.

¹¹⁸ Srov. JESUIT REFUGEE SERVICE EUROPE, *Manual for persons attending to the needs of refugees and asylum seekers in detention and reception centres*, s. 37.

¹¹⁹ Srov. tamtéž, s. 37.

¹²⁰ John Dardis byl oblastním ředitelem JRS Europe mezi lety 2000 a 2004.

a ostatních jezuitů. JRS se objevují v situacích, kdy jsou lidé zlomeni a plni bolesti. Stačí prostá lidská přítomnost, vědomí důstojnosti každé osoby v detenci, víry v jejich potenciál a vidíme za zevnějškem člověka, stejně jako Bůh. Pomoc uprchlíkům je způsobem, jak změnit náš svět, prostřednictvím lásky a péče o nejvíce potřebné.¹²¹

3.2 Radikální angažovanost Jesuit Refugee Service v detenčních centrech jako služba nejubožejším

Tato podkapitola je z převážné části zpracována podle informací zveřejněných na internetových stránkách JRS Malta.¹²²

První ředitel JRS Malta, Otec Joseph Cassar, zastával názor, že by JRS Malta měli věnovat pozornost uprchlíkům jako lidským bytostem a také by měli být mezi prvními, kteří budou upozorňovat obyvatele Malty na jejich přítomnost a potřeby. Služba JRS Malta je vytvářena na prvním místě potřebami uprchlíků a žadatelů o azyl, kteří se na Maltě objevují.

Doprovázení vyžaduje po pracovnících, aby se stali uprchlíkům společníky. Všichni jsou druhy Ježíše Krista, takže se, vzhlížeje k Jeho vzoru, snaží nacházet své přátele mezi osobami nejpotřebnějšími, mezi chudými a vyloučenými, kterými migranti bezpochyby jsou.¹²³

V detencích poskytují JRS Malta právní pomoc, sociální poradenství a pastorační službu. Zadržovaným osobám jsou tak poskytovány informace o jejich právech, stejně tak jako o azylové proceduře. Kromě projektů právního poradenství, sociální práce a informační kampaně, JRS Malta nabízí také pastorační péči osobám v detencích a nepřestává hájit jejich práva.

Pracovní tým je sestaven z nadšených lidí a práce je podporována početnou skupinou dobrovolníků a dobrodinců, bez kterých by byly omezeny finanční zdroje

¹²¹ Srov. JESUIT REFUGEE SERVICE. *The Wound of the Border – 25 years with the refugees*. [číslo vydání neuvedeno]. Rome: Jesuit Refugee Service, 2005, s. 261.

¹²² JESUIT REFUGEE SERVICE MALTA, *About Us* [online]. [datum zveřejnění neuvedeno]. Birkirkara: Jesuit Refugee Service Malta [cit. 2010-02-14]. Dostupné na WWW: <<http://www.jrsmalta.org/about.html>>.

¹²³ Srov. SOCIETY OF JESUS. *Accompaniment and Welcome. Jesuit Refugee Service and its Pastoral Role* [online]. Zveřejněno 2008-09-15. Rome: Society of Jesus, 2008 [cit. 2010-02-17]. Dostupné na WWW: <<http://www.sjweb.info/documents/cis/pdfenglish/199909006en.pdf>>, s. 5.

organizace. Jak personál, tak pravidelní dobrovolníci, tráví většinu své pracovní doby v detencích, nabízejí zde podporu, profesionální služby, duchovní podporu a porozumění zadrženým osobám a žadatelům o azyl, kteří čekají na výsledky svých žádostí.

Věrní základní myšlenky JRS je velká důležitost přikládána duchovnímu doprovázení. V případech detenčních center je uskutečňována skrze přítomnost kněží Tovaryšstva Ježíšova, kteří slouží nedělní mše svaté pro zadržené křesťany

3.2.1 Práce s migranty bez dokumentů

Důkladná právní pomoc je poskytována zranitelným případům, s cílem dosáhnout dřívějšího propuštění z detenčního centra. Důvodem je současná politika, která umožňuje propuštění zranitelných osob. Pro dohled nad možností opustit zranitelných skupin opustit detenci v co nejkratším čase je nutná součinnost právního oddělení se sociálním pracovníkem a zdravotní sestrou. Právníci i sociální pracovník úzce spolupracují s OIWAS¹²⁴.

3.2.1.1 Právní pomoc

Právní poradenství je základním pilířem činností JRS Malta. Tato oblast patří mezi hlavní, kde JRS objevuje největší potřebu. Mnoho žadatelů o azyl tráví měsíce¹²⁵ ve správních detencích v těžkých a vyčerpávajících podmínkách. Ve většině případů jsou uvězněni jen zběžně informováni o základních službách, na které mají právní nárok.

Snahou JRS je tedy zesílit ochranu, které se žadatelům o azyl na Maltě dostává. Zranitelná skupina žadatelů o azyl představuje osoby, o které má JRS zvláštní zájem, protože na základě identifikace coby zranitelné osoby může být proces propuštění z detenčního centra urychlen.

Dalším zájmem v této oblasti je kladení důrazu na to, aby veškerý personál, který v přijímací fázi poskytuje péči nebo jiné služby žadatelům o azyl, byl kompetentní a odpovídajícím způsobem připraven plnit své povinnosti.

¹²⁴ OIWAS je vládní entitou zodpovědnou za integraci a sociální péči o migranty a žadatele o azyl.

¹²⁵ Jak je zmíněno již v předchozí kapitole 3.1 Detenční centra na Maltě, maximální možná lhůta je až 18 měsíců.

Personál JRS v detenčních centrech poskytuje základní informace, právní a sociální poradenství žadatelům o azyl, v co možná nejkratší době od jejich příchodu na Maltu. Velmi důležitým úkolem je identifikace zranitelných osob.

Během návštěv center, poskytují pracovníci JRS základní informace o postupu při rozhodování o udělení statusu uprchlíka a dalších migračních otázkách. JRS také vyřizují žádosti, týkající se specifických záležitostí jednotlivců. Těmito žádostmi se podrobněji zabývají, se zájmem orgánů, kterými jsou Office of the Refugee Commissioner, the Refugee Appeals Board, policie či detenční služba. v případech, kdy je to možné, obdrží žadatelé o azyl odpověď během další návštěvy personálu JRS. Žádosti se mohou různit od informací, které poskytují imigrační orgány o jednotlivých propuštěních z detencí, kopie dokumentů, které byly zabaveny imigrační policií při příjezdu na Maltu, asistence pro obdržení dokumentů od přátel a rodiny žijící v zahraničí, informace od zodpovědných orgánů o stavu klientovy žádosti o azyl. Během roku 2008 tímto způsobem JRS pomohli více než 1 300 jednotlivcům či skupinám, žijících v detenčním centru.

Právníci, společně se sociálním pracovníkem, poskytují služby, které představují podrobnější analýzu jednotlivých případů, přičemž pro takovéto případy byla ustanovena kritéria. Prioritou jsou osoby v detenčních centrech, zranitelné skupiny žadatelů o azyl, včetně obětí sexuálního či genderově motivovaného násilí a žadatelů o azyl, kteří požadují od státu ochranu. Personál JRS poskytuje v těchto případech základní právní poradenství a informace, související s rozhodnutím v žádostech o status uprchlíka. Dále pak asistenci žadatelům, jejichž žádost byla zamítnuta, ale kteří potřebují ochranu před nucenou repatriací, protože jsou zde důvody, které vypovídají o hrozbě vážného porušení lidských práv, pokud by k návratu do domovské země došlo. Pomoc zranitelným osobám při dosažení ochrany, kterou požadují, včetně propuštění z detenčního centra. Tyto případy představují značné úsilí a jsou náročné z hlediska časového hlediska, kdy mohou trvat kolem 10 pracovních hodin, v některých případech dokonce 50 či 60 hodin.

V roce 2008 vydalo JRS 36 stránkovou informační brožuru *Asylum in Malta. What You Should Know*. Představuje průvodce azylovou procedurou pro imigranty v detenčních centrech. Je dostupná v jazycích Somali a Tigrinya¹²⁶ a také ve světových jazycích angličtině a francouzštině.

¹²⁶ Tyto dva jazyky pokrývají nejpočetnější skupinu migrantů, kteří pocházejí ze Somálska a Eritrii.

3.2.1.2 Pastorační péče

Ignaciánská spiritualita vyžaduje po JRS pomoc pro všechny osoby, bez ohledu na vyznání, etnicitu či příslušnost k určité sociální třídě. Výjimkou nejsou ani migranti, na které je pohlíženo jako na neregulární neboli ilegální migranty. Zvláštní důraz je kladen na *bytí s* uprchlíky a práci *s nimi* spíše než práci *pro ně*. Cílem přítomnosti pracovníků JRS mezi uprchlíky je sdílení, doprovázení jich po stejné cestě. Takovéto nastavení totiž umožňuje být přístupný osobním změnám. Prvním krokem, který musí pracovníci učinit je naslouchat.¹²⁷

Skupina jezuitů a několik nadšených dobrovolníků, zaručují pastorační péči JRS Malta pro křesťanské migranty, prostřednictvím slavení nedělních mší svatých a programem katechezí. Vrcholem tohoto úsilí bylo sloužení devíti odlišných bohoslužeb na Štědrý den a Boží hod vánoční, které představovaly veškeré křesťanské denominace v detenčních centrech. O vánočních svátcích a během Velikonoc se JRS díky soukromému dárci podařilo všem osobám držným v detencích distribuovat cukrovinky.¹²⁸

3.2.1.3 Další činnost Jesuit Refugee Service Malta¹²⁹

Mezi další služby, které JRS Malta poskytuje, patří školení a posilování kapacit. Nedílnou částí úsilí JRS je totiž posílení ochrany žadatelů o azyl prostřednictvím pořádání školení zaměstnanců, kteří mají na starost přijetí žadatelů o azyl. Jedná se především o personál detenční služby. V roce 2008 vedli JRS, společně s UNHCR a společností maltského červeného kříže, kurz zaměřený na profesní rozvoj¹³⁰. Tento kurz byl spolufinancován Evropským fondem pro uprchlíky a Fondation Assistance Interantionale¹³¹.

Další činností je zprostředkování studia uprchlického práva. JRS Malta jsou zapojeni do organizování a implementace uprchlického práva na právnické fakulty Univerzity Malta. Byl vytvořen kurz, který je rozdělen do dvou studijních jednotek. První je zaměřena na uprchlické právo, druhá pak více praktická pro rozvoj schopností

¹²⁷ Srov. SOCIETY OF JESUS. *Accompaniment and Welcome. Jesuit Refugee Service and its Pastoral Role* [online]. Zveřejněno 2008-09-15. Rome: Society of Jesus, 2008 [cit. 2010-02-17]. Dostupné na WWW: <<http://www.sjweb.info/documents/cis/pdfenglish/199909006en.pdf>>, s. 3.

¹²⁸ Srov. JESUIT REFUGEE SERVICE MALTA, *Annual Report 2008* [online]. Zveřejněno 2009-09-02. Birkirkara: Jesuit Refugee Service Malta, 2009 [cit. 2009-12-09]. Dostupné na WWW: <<http://www.jrsmalta.org/JRS%20Malta%202008%20Annual%20Report.pdf>>.

¹²⁹ Srov. tamtéž.

¹³⁰ Jednalo se o kurz vedený pod názvem *Working with Immigrants and Asylum Seekers in Detention*.

¹³¹ Jedná se o soukromou nadaci, jejíž základna je ve Švýcarsku.

obhajoby, kdy mají studenti možnost asistovat imigrantům při podávání jejich žádosti. Vše probíhá pod supervizí tutora či mentora.

Další službou jsou kurzy pro pracovníky nestátních neziskových organizací. Tyto kurzy představují seminář na téma Sexuální a genderově motivované násilí mezi populací imigrantů. Toto školení je vedeno jako dvou a půl denní školení o směrnicích Evropské unie, které řídí zacházení s žadateli o azyl, po kterém následuje půl denní workshop, který je zaměřen na základní principy ochrany uprchlíků.

Hájení práv migrantů je jedním z poslání, které má JRS vymezeno. Svou prací se snaží zaručit, že žadatelé o azyl obdrží takovou míru ochrany, na kterou mají zákonný nárok, který vyplývá z nařízení Evropské unie, Listiny základních práv a svobod a související legislativy. Tato činnost je uskutečňována skrze lobování a to jak na místní, tak i evropské úrovni.

Dále probíhá monitoring vládní politiky a praxe v oblasti detenčních center, kdy všichni zaměstnanci shromažďují informace ohledně podmínek v detencích, změn ve vládní politice i praxi a také zaznamenávají všechny důležité události, které během své práce získají. Všechny tyto skutečnosti jsou předávány zaměstnanci, který je řadí pro použití za účelem hájení práv osob v detencích.

JRS se podíleli na vytvoření Zprávy o sexuálně a genderově motivovaném násilí¹³². V této zprávě jsou zdokumentovány výsledky získané při psaní studie nazvané *Try to Understand* a také informace, které JRS získali při své práci v detenčních centrech a následně také v komunitách. JRS lobují za zlepšení v oblasti podmínek v detencích, zvláště pak pro ženy s cílem snížení rizika sexuálně a genderově motivovaného násilí. Dalším okruhem je vládní detenční politika a způsob dohledu na disciplínu v detenčních centrech.

Záležitosti, které se JRS Malta nejvíce dotýkají a mají pro ně největší význam, jsou prezentovány na místních, ale také mezinárodních konferencích. Pracovníci komunikují s místními i zahraničními médii ohledně událostí z oblasti migrační problematiky.

Jedním ze zahraničních vystoupení byla prezentace týkající se azylu a problematiky detencí v Evropě, založená na zkušenostech a práci JRS Malta, která byla součástí semináře na téma hájení zájmů v ignaciánských institucích a zkušenost obhajoby práv z různých částí světa, která se konala na Univerzitě Comillas v Madridu.

¹³² V originálním znění *Sexual and Gender-based Violence Report*.

Činnost JRS Malta také zahrnuje zvyšování povědomí maltské společnosti, s cílem upravovat neobjektivní vnímání, kterého jsou migranti častou obětí. Je jim připisována vysoká míra kriminality, společnost je vnímá jako ohrožující faktor v pracovní oblasti. v rámci tohoto projektu navštěvují JRS maltské střední školy, výborně zde funguje spolupráce s ministerstvem školství. Návštěvy týmu JRS Malta probíhají za participace hostů, kteří požívají mezinárodní ochranu. Metodou tohoto programu je sdílení osobní zkušenosti s lidmi, kteří byli nuceni opustit svou domovskou zemi. Dále jsou studenti seznámeni s místní situací, legislativou Malty i Evropské unie. Technikami tohoto programu jsou panelová diskuze a prezentace, interaktivní činnosti, vedoucí k seznámení se s odlišnou kulturou¹³³. Na těchto projektech spolupracuje JRS Malta s kanceláří UNHCR a také s maltskými neziskovými organizacemi.

¹³³ Aktivitami, které vedou k poznání jiné kultury mohou být ochutnávky místních jídel, splétání vlasů do copánků či společné hraní na bubny.

ZÁVĚR

Cílem práce byla analýza pomoci, kterou poskytuje JRS Malta v detenčních centrech osobám, které přichází na Maltu s cílem žádat zde o ochranu a azyl. Pomoc v detenčních centrech je výjimečná postavením, které JRS Malta má – je jedinou neziskovou organizací, která pravidelně do detencí dochází a jejíž cílovou skupinou jsou přímo uvězněné osoby. Jejím cílem je doprovázet, sloužit a hájit práva uprchlíků a lidí nuceně vysídlených. Hlavní poskytované služby jsou právní, sociální poradenství a v neposlední řadě také pastorační péče.

Ostrovní Malta představuje v kontextu Evropské unie nárazníkovou zemi, která musí čelit přílivu migrantů, především ze zemí subsaharské Afriky. Převaděči nejhojněji využívaná cesta vede z africké Libye přes moře až na Maltu. Migrující osoby jsou nuceny absolvovat strastiplnou a nebezpečnou cestu na přetížených lodích, které jsou často ve velmi špatném stavu. Od roku 1988 je zaznamenáno 15 000 pohřešovaných či mrtvých osob, většina z nich právě při cestě po moři.

Mezi lety 2005 a 2009 zaznamenala Malta, ze 44 zemí sledovaných v studii UNHCR, v průměru druhý nejvyšší počet žadatelů o azyl vzhledem k počtu obyvatel, a to 22 žadatelů na 1000 obyvatel.

Tato situace tedy vyžaduje pomoc, která je z velké části realizována nestátními neziskovými organizacemi. V činnosti JRS Malta se odráží křesťanský pohled na migrující osoby, jako na nositele základních lidských práv, která jsou nezcizitelná a musí být respektována. Nezastupitelné místo má porozumění a pomoc, která by měla od římskokatolické církve přicházet pro osoby žijící v emigraci, jak zdůrazňuje i Svätý otec Benedikt XVI. Současný fenomén migrace vyžaduje od věřících solidaritu a s tímto jde ruku v ruce také hlubší poznání hodnot, sdílených s dalšími náboženskými či laickými skupinami.

JRS Malta je organizací, která vyšla z řad jezuitského řádu. Je součástí mezinárodní organizace JRS, která byla založena 28. generální představeným Tovaryšstva Ježíšova, otcem Pedro Arrupem. Základ poslání organizace lze nalézt v Konstituci Tovaryšstva Ježíšova, kde jsou jezuité vyzýváni, aby při svém působení

usilovali o větší čest Boží a větší obecné dobro. Tovaryšstvo Ježíšovo je tedy vedeno k uskutečňování sociálního apoštolátu skrze pravdu i konkrétní skutky, a to v místech, kde je největší potřeba. 32. kongregace představila poslání Tovaryšstva Ježíšova v službě víře, jejímž nezbytným požadavkem je podpora spravedlnosti. Proto je součástí poslání JRS hájit práva migrujících osob a usilovat o odstranění jakékoliv diskriminace a nespravedlnosti.

Činnost JRS zahrnuje sociální a právní poradenství, které je poskytováno přímo v detenčních centrech, z velké části tato pomoc představuje seznamování žadatelů o azyl s jejich právy, asistence při podávání odvolání či případové práce v situacích, vyžadujících zvláštní zřetel. Sociální práce je z velké části soustředěna na určování osob, které jsou zranitelné, za účelem jejich propuštění z detencí, v co nejkratším možném čase. Další činností je odhalování osob, které byly vystaveny sexuálnímu či genderově motivovanému násilí, ať již během cesty na Maltu či v průběhu pobytu v detenčních centrech. Také u těchto osob JRS Malta usilují o jejich uznání coby zranitelných a následné propuštění z detencí.

JRS Malta volá po pomoci určené nejen křesťanům, ale všem bez výjimky, včetně neregulérních migrantů. Konkrétní pomoc je realizována prostřednictvím jezuitského kněze, ředitele JRS Malta, který minimálně dvakrát týdně dochází do detencí, nabízí radu, podporu, posilu, a v neděli slouží přímo v detenčním centru pravidelné bohoslužby. Samozřejmostí je distribuce Písma svatého a to v několika jazycích, včetně arabštiny.

Pastorační činnost odráží ignaciánskou spiritualitu v uplatnění spravedlnosti a pomoci zraněným a utlačovaným, kteří jsou vystaveni extrémně náročným podmínkám.

BIBLIOGRAFIE

Prameny

BENEDIKT XVI. *Poselství Svatého otce Benedikta XVI. k XCII. Světovému dni migrantů a uprchlíků* [online]. Zveřejněno 2006-06-12. Praha: Česká biskupská konference, 2006 [cit. 2009-12-28]. Dostupné na WWW:
<<http://tisk.cirkev.cz/res/data/004/000549.pdf?seek=1151419401>>.

BENEDIKT XVI. *Poselství papeže Benedikta XVI. k XCVI. Světovému dni migrantů a uprchlíků* [online]. Zveřejněno 2009-12-21. Praha: Česká biskupská konference, 2009. [cit. 2009-12-28]. Dostupné na WWW:
<<http://tisk.cirkev.cz/res/data/068/007582.pdf?seek=1261402818>>.

BENEDIKT XVI. *Promluva Benedikta XVI. na setkání s mládeží, Malta* [online]. Zveřejněno 2010-04-18. [cit. 2010-04-20]. Dostupné na WWW:
<<http://www.radiovaticana.cz/clanek.php4?id=12693>>.

Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona. Český ekumenický překlad. 14. vyd. Praha: Česká biblická společnost, [rok vydání neuveden], 1403 s. ISBN 80-85810-66-2.

CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY. *The World Factbook. Malta* [online]. Aktualizováno 2010-04-07. [cit. 2010-04-18]. Dostupné na WWW:
<<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/mt.html>>.

Dekrety 31. generální kongregace. Centrum Aletti Velehrad-Roma, nezkatalogizované, přírůstkové číslo 3214035221.

JAN PAVEL II. *Poselství Svatého otce Jana Pavla II. k světovému dni uprchlíků 2005* [online], Zveřejněno 2006-06-20. Praha: Česká biskupská konference, 2006 [cit. 2010-01-21]. Dostupné na WWW: <<http://tisk.cirkev.cz/res/data/004/000479.pdf>>.

Konstituce Tovaryšstva Ježíšova. [místo vydání neuvedeno]: Česká provincie Tovaryšstva Ježíšova, 1999, 497 s. [ISBN neuvedeno].

MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ. *Sdělení ministerstva zahraničních věcí č. 208/1993 Sb., o Úmluvě o právním postavení uprchlíků, čl. 1* [online]. Poslední aktualizace 2005-09-30 [cit. 2009-12-17]. Dostupné na WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/azyl/azyl/208_93.pdf>.

PAPEŽSKÁ RADA PRO PASTORACI MIGRANTŮ A LIDÍ NA CESTÁCH. *Instrukce Erga Migrantes Caritas Christi. O Kristově lásce k migrantům*. [bez čísla vydání]. Praha: Česká biskupská konference, 2006. 80 s. [ISBN neuvedeno].

UNHCR. *Asylum Levels and Trends in Industrialized Countries 2009. Statistical overview of asylum applications lodged in Europe and selected non-European countries* [online]. Zveřejněno 2010-03-23. Geneve: UNHCR, 2010 [cit. 2010-04-05]. Dostupné na WWW: <<http://www.unhcr.org/4ba7341a9.html>>.

35. *generální kongregace Tovaryšstva Ježíšova*. Olomouc: REFUGIUM Velehrad – Roma, 2008, 243 s. ISBN 978-80-7412-015-2.

Seznam použité literatury

ARRUPE, Pedro. *Pokojně v protikladech: soubor teologických reflexí generálního představeného jezuitů*. 1. vyd. Olomouc: REFUGIUM Velehrad – Roma, 2002. 281 s. ISBN 80-86715-01-9.

BLÁHA, Jan a ŠEMBEROVÁ, Jana. *Anglický výkladový slovník vybraných odborných termínů z psychologie, sociologie, etiky a sociální práce*. 1. vyd. Praha: TRITON, 2004. 193 s. ISBN 80-7254-467-5.

CASTLES Stephan a MILLER Mark J. *The Age of Migration*. 3. vyd. New York: Palgrave Macmillan, 2003. 338 s. ISBN 0-333-94879-3.

DAREK, Roman a MARTÍNKOVÁ, Hana. *Typologie klientů*. In VAŠTATKOVÁ, Jana a HOFERKOVÁ, Stanislava (eds.). *Příručka sociálního pracovníka*, 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. s. 139 – 146. ISBN 978-80-244-1991-6.

DRBOHLAV, Dušan (ed.). *Nelegální ekonomické aktivity migrantů. Česko v evropském kontextu*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2008. 311 s. ISBN 978-80-246-1552-3.

EDGAR, Bill, DOHERTY, Joe a MEERT, Henk. *Immigration and Homelessness in Europe*. 1. vyd. Bristol: The Policy Press, 2004. 194 s. ISBN 1-86134-647-6.

EUROPEAN COMMISSION AGAINST RACISM AND INTOLERANCE. *Third Report on Malta* [online]. Zveřejněno 2008-04-15. [cit. 2010-01-28]. Dostupné na WWW: <http://www.mjha.gov.mt/downloads/documents/ecri_report.pdf>.

INTERNATIONAL FEDERATION FOR HUMAN RIGHTS. *Report International Fact-Finding Mission Locking up foreigners, deterring refugees: controlling migratory flows in Malta* [online]. Zveřejněno 2004-09-22. Paris: International Federation for Human Rights, 2004 [cit. 2010-02-15]. Dostupné na WWW: <<http://www.fidh.org/IMG/pdf/mt403a.pdf>>.

GEIST, Bohumil. *Sociologický slovník*. Praha: VICTORIA PUBLISHING, a.s., 1992. 647 s. ISBN 80-85605-28-7.

GŮNTEROVÁ, Tereza. *Sociální práce s uprchlíky*. In MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Sociální práce v praxi. Specifika různých cílových skupin*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005. s. 331 - 345. ISBN 80-7367-002-X.

JESUIT REFUGEE SERVICE. *Civil Society Report on Administrative Detention of Asylum Seekers and Illegally Staying Third Country Nationals in The 10 New Member States Of The European Union*. [bez čísla a místa vydání, vydavatel neuveden] October 2007. [ISBN neuvedeno].

JESUIT REFUGEE SERVICE. *Guidelines of Jesuit Refugee Service* [online]. [datum zveřejnění neuvedeno]. Rome: Jesuit Refugee Service [cit. 2010-02-16]. Dostupné na WWW: <<http://www.with.jrs.net/files/guid-en.pdf>>.

JESUIT REFUGEE SERVICE. *In the footsteps of Pedro Arrupe. Ignatian spirituality lived in the service of refugees* [online]. Zveřejněno 2007-11-07. Rome, Jesuit Refugee Service, 2007 [cit. 2010-01-09]. Dostupné na WWW: <http://www.with.jrs.net/files/ArrupeBooklet_en.pdf>.

JESUIT REFUGEE SERVICE. *The Wound of the Border – 25 years with the refugees*. [číslo vydání neuvedeno]. Rome: Jesuit Refugee Service, 2005. ISBN 88-88126-03-1.

JESUIT REFUGEE SERVICE EUROPE. *Annual Report 2008* [online]. Zveřejněno 2009-04-17. Brussels: Jesuit Refugee Service Europe, 2009 [cit. 2010-04-03]. Dostupné na WWW: <http://www.jrseurope.org/publications/AR_final_edited.pdf>.

JESUIT REFUGEE SERVICE EUROPE. *Manual for persons attending to the needs of refugees and asylum seekers in detention and reception centres*. 1. vyd. Brussels: Jesuit Refugee Service Europe, 2006, s. 84. [ISBN neuvedeno].

JESUIT REFUGEE SERVICE MALTA. *Annual Report 2008* [online]. Zveřejněno 2009-09-02. Birkirkara: Jesuit Refugee Service Malta, 2009 [cit. 2009-12-09]. Dostupné na WWW: <<http://www.jrsmalta.org/JRS%20Malta%202008%20Annual%20Report.pdf>>.

JESUIT REFUGEE SERVICE MALTA. *Asylum in Malta: What You Should Know About Asylum. Guide to the Asylum Procedure for Immigrants In Detention* [online]. Zveřejněno 2007-02-23. [cit. 2009-12-07]. Dostupné na WWW: <http://www.jrsmalta.org/Guide_Book_EN.pdf>.

Jezuité v historickém přehledu. 1. vyd. Olomouc: REFUGIUM Velehrad-Roma, 2002. ISBN 80-86045-83-8.

MIKULÁŠEK, František (ed.). *Jezuité kdysi a dnes*. [číslo vydání neuvedeno] Praha: Societas, 1994. 57 s. [ISBN neuvedeno].

MOLE, Nuala a HARBY, Catharina. *Immigration, Asylum and Detention* [online]. Zveřejněno 2004-06-30. [cit. 2010-0304]. Dostupné na WWW: <<http://www.unhcr.org/refworld/pdfid/4158297d4.pdf>>.

OPATRNÝ, Aleš. *Pastorační situace u nás. Analýzy a výhledy*. 1. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1996. 102 s. ISBN 80-7192-092-4.

POTOCKY-TRIPODI, Miriam. *Best Practices for Social Work with Refugees and Immigrants*. New York: Columbia University Press, 2002. 538 s. ISBN 978-0-231-11583-4.

RENTHMANN, Albert-Peter. *Etnické menšiny*. In MARTINEK, Michael a kol. *Praktická teologie pro sociální pracovníky*. [bez čísla a místa vydání]: JABOK – Vyšší odborná škola sociálně pedagogická a teologická, 2008. 155 - 163 s. ISBN 978-80-904137-2-6.

RUDOLPHI, Elaine. Lay Partnership in Europe. *Promotio Iustitiae*. 2006, roč. 92., č. 3., s. 48 – 58. [ISSN neuvedeno].

SOCIAL JUSTICE SECRETARIAT. *Our Mission Today: The Service of Faith and The Promotion of Justice* [online]. Zveřejněno 2007-07-17. [cit. 2010-02-15]. Dostupné na WWW:

<<http://www.sjweb.info/documents/sjs/docs/D4%20Eng.pdf>>.

SOCIETY OF JESUS. *Accompaniment and Welcome. Jesuit Refugee Service and its Pastoral Role* [online]. Zveřejněno 2008-09-15. Rome: Society of Jesus, 2008 [cit. 2010-02-17]. Dostupné na WWW:

<<http://www.sjweb.info/documents/cis/pdf/english/199909006en.pdf>>.

SCHWEINER, Robin. The Social Apostolate in the Eastern European Assisntancy. *Promotio Iustitiae*. 2005, roč. 86., č. 1., s. 24 – 25.

TOMÁŠKOVÁ, Petra. *Právní rámec problematiky migrantů a menšin*. In ŠIŠKOVÁ, Tatjana (ed.). *Menšiny a migranti v České republice. My a oni v multikulturní společnosti 21. století*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001, s. 31 – 38. ISBN 80-7178-648-9.

UNHCR. *Příručka k postupům pro určování právního postavení uprchlíků a vybraná doporučení UNHCR z oblasti mezinárodní ochrany*. [místo vydání neuvedeno]: Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky, 2006

Všechna duchovní i hmotná díla milosrdenství den ze dne. Centrum Aletti Velehrad-Roma, nezkatalogizované, přírůstkové číslo 3214058873.

Ostatní zdroje

JESUIT REFUGEE SERVICE. *The History of JRS* [online]. [datum zveřejnění neuvedeno]. Rome: Jesuit Refugee Service [cit. 2010-03-28].

Dostupné na WWW:

<<http://www.jrs.net/about/index.php?lang=en&abId=what1>>.

JESUIT REFUGEE SERVICE MALTA. *About Us* [online]. [datum zveřejnění neuvedeno]. Birkirkara: Jesuit Refugee Service Malta [cit. 2010-02-14]. Dostupné na WWW: <<http://www.jrsmalta.org/about.html>>.

SARGÁNKOVÁ, Irena. *Statistické údaje o církvi na Maltě* [online]. Zveřejněno 2010-02-23. Vatikán: Tiskové středisko Svatého stolce, 2010 [cit. 2010-03-18]. Dostupné na WWW: <<http://tisk.cirkev.cz/z-vatikanu/statisticke-udaje-o-cirkvi-na-malte.html>>.

SEZNAM ZKRATEK

JRS	Jesuit Refugee Service
JRS Europe	Jesuit Refugee Service Europe
JRS Malta	Jesuit Refugee Service Malta
OSN	Organizace spojených národů
UNHCR	Vysoký komisariát Organizace spojených národů pro uprchlíky